

1. Ismertesse a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, ún. Ramsari egyezmény tartalmát.

A természetvédelmi államközi megállapodások legrégebbike. Az elmúlt száz év során a vizes élőhelyek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely az egyezmény 1971-es létrehozásához vezetett. Magyarországon az 1979. évi 28. törvényerejű rendelettel került kihirdetésre „A nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen, mint a vízimadarak tartózkodási helyéről” szóló, Ramsarban (Irán), 1971. február 2-án elfogadott egyezmény (1982-es és 1987-es módosításokkal egységes szerkezetben kihirdette az 1993. évi XLII. törvény). Az egyezmény célja a vizes élőhelyek megőrzésének előmozdítása, valamint ésszerű hasznosításuk elősegítése, továbbá az ehhez szükséges jogi, intézményi keretek kialakítása. Az egyezmény, leszögezve az ember és környezete közötti kölcsönös kapcsolat és az ép bioszféra ökológiai jelentőségét, kimondja: a vízimadarak időszakos vándorlásuk idején országhatárokon repülnek át, ezért nemzetközi vagyonnak kell tekinteni őket. Története során az egyik legdinamikusabban fejlődő nemzetközi természetvédelmi egyezményként fokozatosan szélesítette ki tevékenységét: eredetileg a rohamosan csökkenő vízimadár-állományoknak kívántak a csatlakozó országok védelmet biztosítani, de a tapasztalatok hamar rávilágítottak arra a tényre, hogy önmagában az élőhelyek védelme nem elegendő, magát az ökológiai rendszert kell megőrizni, amely képes az ott előforduló fajok eltartására. A 2020-ra már 171 aláíró ország és számos nemzetközi partner társadalmi szervezet közötti, valamint a más egyezményekkel kiépített működő kapcsolatrendszer feljogosítja, hogy a vizes élőhelyek, valamint a vízi ökoszisztémák megőrzése érdekében globális szinten lépjen fel.

Minden részes fél kötelezettsége legalább egy nemzetközi jelentőségű vizes élőhely kijelölése. A világon 2020-ban már 2394 ún. ramsari terület van, összesen csaknem 254 millió hektáron. Magyarország 1979-es csatlakozása óta összesen 29 ramsari területet hirdetett ki, amelyek együttesen az ország 2,8%-át teszik ki. Hazánkban a jegyzékbe felvett területek felsorolását a Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe bejegyzett hazai védett vizek és vadvízterületek kihirdetéséről szóló 119/2011. (XII. 15.) VM rendelet tartalmazza. E területek a következők: 1. Szaporcai Ó-Dráva-meder, 2. Dinnyési Fertő és a Velencei Madárrezervátum, 3. Kardoskút, 4. Mártély, 5. Felső-Kiskunsági szikes tavak, 6. Pusztaszer, 7. Hortobágy, 8. Kis-Balaton, 9. Tatai-tavak, 10. Fertő-tó, 11. Balaton, 12. Bodrozug, 13. Ócsa, 14. Pacsmagi-halastavak, 15. Rétszilasi-halastavak, 16. Biharugrai-halastavak, 17. Gemenc, 18. Béda-Karapancsa, 19. Izsáki Kolon-tó, 20. Baradla, 21. Ipoly-völgy, 22. Felső-Tisza, 23. Csongrád–Bokrosi Sós-tó, 24. Felső-Kiskunsági szikes puszták, 25. Rába-völgy, 26. Nyírkai-Hany, 27. Borsodi-Mezőség, 28. Montág-puszta, 29. Dél-balatoni halastavak és berkek. A ramsari területek hazai hálózatát gyakorlatilag teljes egészében védett természeti területek vagy Natura 2000 területek fedik le, jogi védelmüket ezek a védelmi kategóriák biztosítják. A ramsari területek státusának a megváltoztatására csak fontos közérdekből kerülhet sor és ebben az esetben is hasonló jellegű és kiterjedésű területet kell a helyett jelölni a jegyzékbe. Természetesen arra lehetőség van, hogy a szerződő felek a jegyzékben szereplő területeket bővítsék, hazánk is rendszeresen él ezzel a lehetőséggel.

A vadvizekkel (vizes élőhelyekkel) kapcsolatos különböző terveket úgy kell elkészíteni és megvalósítani, hogy azok elősegítsék a területek ésszerű hasznosítását és ökológiai jellegének megőrzését. Abban az esetben, ha a területek ökológiai jellege emberi behatás következtében kedvezőtlenül megváltozik, erről a tényről az Egyezmény Titkárságát tájékoztatni kell. A részes feleknek azonban nem csak ezeken a kiemelt területeken kell biztosítaniuk a vizes élőhelyek védelmét, hanem általánosan gondoskodniuk kell a vizes élőhelyek megőrzéséről, hasznosításuk fenntarthatóságáról és az erre vonatkozó megfelelő jogi, intézményi és együttműködési keretekről.

2. **Ismertesse a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény rendelkezéseit, különös tekintettel az egyezményből fakadó engedélyeztetési kötelezettségekre. Ismertesse a Washingtoni Egyezmény (CITES) végrehajtását szabályozó EU rendeletek és a hazai végrehajtási jogszabály solymászati szempontból legfontosabb rendelkezéseit.**

Mi a CITES?

Az állatok, növények és a belőlük készült különféle termékek nemzetközi kereskedelme, napjainkra olyan méreteket öltött, hogy évente több százmillió egyedet érint, egyre több fajt sodorva ezzel a kihalás szélére. Az utóbbi években a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme – rohamosan növekvő nagyságrendje és hatása miatt – nemzetközi politikai és társadalmi szinten is egyre nagyobb figyelmet kap, mivel az elmúlt évtizedekben a szervezett bűnözés egyik legjövődélmezőbb tevékenységévé vált. Az ilyen kereskedelemről származó nyereség összefonódva a pénzmosással és a szervezett bűnözés egyéb formáival – például a kábítószer-kereskedelemmel és a tiltott lőfegyver-kereskedelemmel – nemcsak természetvédelmi, hanem gazdasági és biztonsági szempontból is kockázatot jelent.

A veszélyeztetett fajok nemzetközi kereskedelmét az 1973-ban elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES) szabályozza, amelyet 182 ország és az EU is aláírt. Magyarország 1985-ben csatlakozott az egyezményhez. Mivel a nemzetközi kereskedelemben mind az élő állat- és növényfajok, mind pedig azok részei, származékai (pl. elefántcsont, korall, kaviár, hullóbőrből készült táskák, faanyag) előfordulnak, ezért a CITES a hatálya alá tartozó fajok vonatkozásában azok védelmét az élő példányokon túlmenően a nem élő egyedekre, valamint azok minden felismerhető részére és származékára is kiterjesztette. A CITES mára már több mint 36.000 állat- és növényfaj kereskedelmét szabályozza. A hatálya alá tartozó fajokat, attól függően, hogy azokat mennyire veszélyezteti a kereskedelem, három függelékbe (I, II, III) sorolja. E fajok nemzetközi kereskedelmét bizonyos esetekben tiltja, a legtöbb faj esetében pedig egy szigorú engedélyezési rendszer működtetésével szabályozza.

A CITES függelékei:

I. függelék

Ezen a függeléken azok a fajok szerepelnek, amelyek esetében a nemzetközi kereskedelem káros hatásai miatt **az egyezmény tiltja a vadon befogott/begyűjtött példányokkal folytatott kereskedelmi tevékenységet**. E fajok fennmaradása érdekében forgalmuk csak meghatározott célokra (tudományos, kutatási, természetvédelmi) engedélyezhető. Kivételes esetekben meghatározott kvóta erejéig egyes fajok (pl: afrikai elefánt, gepárd, leopárd, pödröttszarvú kecske) vadászata és a vadászati trófea kivitele/behozatala engedélyezett.

A hazánkban rendszeresen előforduló fajok közül a vidra, a rétisas, a parlagi sas, a vándorsólyom és a rákosi vipera található ezen a függeléken, mintegy ezer, számos esetben emblemikus faj, mint például a bálnák, a tigris, a leopárd, az óriás panda, az orrszarvúak és az elefántok mellett.

II. függelék

Az ezen a listán felsorolt fajok a nagymértékű kereskedelem miatt szintén veszélyeztetettek, ezért ahhoz, hogy hosszú távon fennmaradjanak, az egyezmény szigorúan szabályozza a velük folytatott kereskedelmet. Ezek a fajok egy tudományos állományfelmérés alapján

meghatározott éves mennyiség (exportkvóta) erejéig, engedélyekkel kereskedelmi forgalomba kerülhetnek. E függeléken található a fajok zöme, több mint 34 ezer faj, köztük az I. függelékes fajok kivételével az összes orchidea-, kaktusz-, ragadozómadár-, daru-, tűzok-, bagoly-, macska- és medvefaj, beleértve a hazai fajokat is.

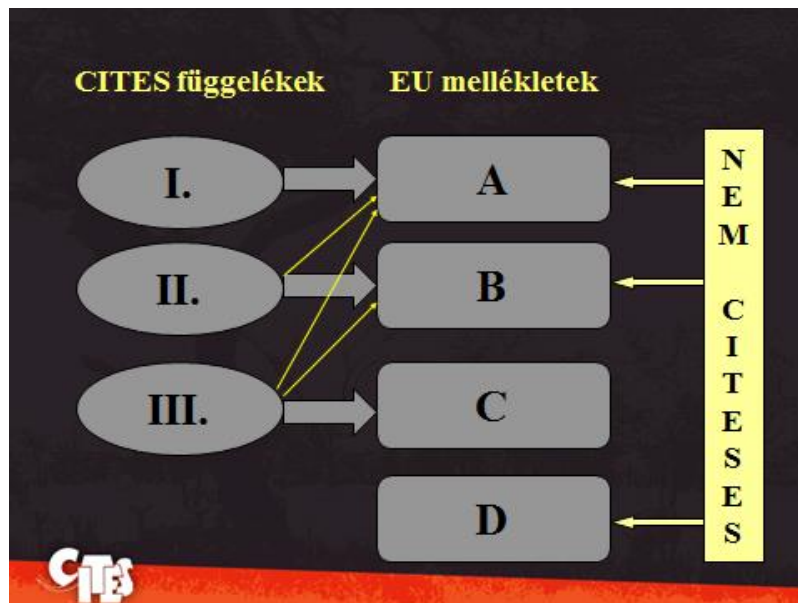
III. függelék

Ezen a függeléken olyan fajok szerepelnek, melyeknek egy adott országban élő állománya veszélyeztetett, de a helyi természetvédelem nem elég erős ahhoz, hogy a kereskedelem káros hatásaitól megvédje. Ezért ehhez nemzetközi segítséget igényel. A hazánkban is élő fajok közül mindössze egyetlen fajt, az aranysakált vette fel India a III. függelékre.

A CITES alapvető célja az egyes fajok természetben élő állományainak megőrzése. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy állatok esetében a tenyészetekből, növények esetében a mesterséges szaporításból származó egyedekkel történő kereskedelmet nem tiltja, hanem megfelelő engedélyekkel ellenőrzi.

A CITES engedélyezési rendszere hazánkban

A vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét – tekintettel arra, hogy az Európai Unió egyik célja egy közös kereskedelmi szabályokat tartalmazó belső piac kialakítása – uniós rendeletek szabályozzák valamennyi tagállamban, így hazánkban is. Ezek a jogszabályok minden tagállamban közvetlenül (azaz külön nemzeti jogszabályban történő kihirdetés nélkül is) hatályosak. Az Európai Unióban a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet határozza meg a veszélyeztetett állat- és növényfajokkal folytatott kereskedelemre vonatkozó általános szabályokat. Emellett számos további rendelet van, mely a végrehajtási szabályokat, illetve a fajok hatályos besorolását tartalmazza. Arról, hogy egy adott faj a Tanácsi rendelet mely mellékletében szerepel, online formában angol nyelven a <https://speciesplus.net/> honlap ad tájékoztatást. Fontos tudni, hogy a 338/97/EK tanácsi rendelet a Washingtoni Egyezmény függelékeinél szigorúbb, más fajokkal kibővített, A-D mellékleteket tartalmaz. Ezeken tehát minden CITES hatálya alá tartozó faj szerepel, egyesek lehet, hogy a magasabb védettségi szintet jelentő mellékletben, köztük az összes olyan európai fajt, melyeket védenek az EU természetvédelmi irányelvei. Emellett a közösség szempontjából fontos, eredetileg a CITES-listákon nem szereplő fajokat is tartalmaznak a mellékletek, amelyek kereskedelmét e rendszerrel szabályozzák, ellenőrzik.

Az A, illetve B mellékletbe tartozó fajok közösségi behozatalához, mind az importáló EU tagállam CITES importengedélyére, mind az exportáló ország CITES exportengedélyére szükség van. A C mellékletben szereplő fajok behozatalához az exportáló ország által kiállított CITES export engedélye (ha olyan ország, mely a fajt a III. függelékre felvette) vagy az eredetet igazoló hatósági dokumentum (minden más ország) szükséges, továbbá a vámhivatalnál importbejelentést kell tenni, míg a kivitelhez az exportáló tagállam export engedélyére van szükség. A D mellékletben szereplő fajok esetén csak importbejelentés szükséges.

Kivétel esetén az A-C mellékletben szereplő fajok példányai esetén CITES export engedélyre van szükség. A hazánkban is előforduló és a tanácsi rendelet A, illetve B mellékletének hatálya alá tartozó fajok – a farkas, a barna medve, a hiúz, a vadmacska, a vidra, a rákosi vipera, a borzas gödény, a fekete gólya, a kanalasgém, a rózsás flamingó, a vörösnyakú lúd, a kékcsőrű réce, a vékonycsőrű póling, az összes ragadozómadár-, bagoly-, daru-, túzok-, tok- (kivéve a kecs eget) és orchideafaj, a két orvosipióca-faj, továbbá az erdei ciklámen, a hóvirág, a vetővirág és a tavaszi hérics – természetvédelmi oltalom alatt állnak, így hazánkban az állományok hasznosítása tilos. Ez alól felmentés csak természetvédelmi vagy más közérdekből, például tudományos célból engedélyezhető.

A tagállamok egymás között folytatott kereskedelméhez az uniós rendeletek nem követelik meg az export, re-export és import engedélyek meglétét, ehelyett bizonyos esetekben más dokumentumokhoz kötik a példányok adás-vételét, cseréjét. Ugyanis a tanácsi rendelet alapelveként rögzíti az A mellékletben szereplő fajok kereskedelmi tilalmát. Ez a tilalom vonatkozik az eladásra, a vételre, a vételi és eladási ajánlattételre, a kereskedelmi célú megszerzésre, a kereskedelmi célú bemutatásra és a kereskedelmi nyereséget célzó hasznosításra. Ez alól meghatározott esetekben (pl. fogságban szaporított példányok) felmentés adható. Ilyenkor a példányhoz egy EU-bizonylatot állítanak ki, amellyel a példány a Közösség területén belül elidegeníthető, ill. forgalomba hozható. A B-D mellékletekben szereplő fajok Közösségen belüli mozgása az EU rendeletek alapján nincsen hatósági engedélyhez, illetve az A mellékletes fajoknál leírt EU bizonylathoz kötve. Amennyiben ezek jogszerű megszerzését (a rendelet szerinti behozatalát vagy az Unióban történt szaporítását), illetve legális eredetét a tulajdonos dokumentummal hitelt érdemlően tudja igazolni, a példányok a Közösség területén belül szabadon mozoghatnak, adhatók, vehetők. Fontos, hogy a jogszerű eredetet a Közösség területén belül bárhol dokumentummal kell tudni igazolni, melyből egyértelműen meg kell tudni állapítani azt, hogy az adott példány fogságban

szaporított, vagy külföldről hozták be. Az utóbbi esetben az eredeti export- és importengedélyek számának és kiállítás dátumának kell szerepelnie a dokumentumon.

Az Európai Unió rendeleteit egészíti ki a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet, amely a fenti jogszabályokban nem taglalt, Magyarországra vonatkozó speciális részletszabályokat rögzíti:

- bejelentési kötelezettséget ír elő
- kijelöli az illetékes hatóságokat
- részletezi a tartásra vonatkozó szabályozást
- részletezi a tokfajok tartására és a kaviárra vonatkozó szabályok
- meghatározza a szankciókat és részletezi a visszatartás, zár alá vétel, lefoglalás, elkobzás szabályait

Magyarországon bejelentési kötelezettség vonatkozik a tanácsi rendelet A mellékletében foglalt gerinces állatfajok példányaira, valamint a Tanácsi rendelet B mellékletében szereplő emlős-, madár- és szárazfölditeknős-faj élő példányaira. Arról, hogy egy adott példány szerepel-e a hatósági nyilvántartásban, szükség esetén a területi természetvédelmi hatóságok tudnak tájékoztatást nyújtani. Az eredetet igazoló dokumentum Magyarországon a bejelentésköteles faj esetén a kormányrendeletben meghatározott, a hatóság által kiállított okmány (pl. a hazai származási igazolás, tenyésztői bizonylat, illetve eredet igazolás).

A CITES és a vonatkozó európai uniós rendeletek hazai végrehajtásáért az Agrárminisztérium Biodiverzitás és Génmegőrzési Főosztálya, mint a CITES igazgatási hatóság, és a területi természetvédelmi hatóságok felelősek, együttműködésben a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal, a rendőrséggel, a természetvédelmi őrszolgálattal, illetve az állat- és növény-egészségügyi hatósággal.

Mi hazánk szerepe a CITES végrehajtásában?

Az országnak hármasszerepe van az Egyezmény végrehajtása szempontjából. Egyrészt nagy felelősségünk van abban, hogy megakadályozzuk azon illegális eredetű tranzitszállítmányok belépését az EU területére. Ezek elsősorban az ún. balkáni útvonalon érkeznek Magyarországra (pl. vad eredetű görög teknősök, jákópapagájok). Másrészt Magyarország is felvevőpiaca ezen állat- és növényfajoknak, illetve a belőlük készült termékeknek, így a hazai piacra érkező szállítmányok ellenőrzése is feladatunk. Harmadrészt hazánkban is élnek olyan fajok, amelyek keresettek a nemzetközi kereskedelemben. Ezek jogellenes forgalomba hozatalát is meg kell akadályoznunk.

Solymászati szempontból legfontosabb rendelkezések

I. CITES

CITES – Washingtoni Egyezmény

(Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről), nemzetközi kormányközi egyezmény, amelyet azért hoztak létre, hogy a vad növények és állatok egyedeivel folytatott nemzetközi kereskedelem ne veszélyeztesse fennmaradásukat.

Az egyezmény hatálya alá közel 35 000 állat- és növényfaj tartozik, melyeket veszélyeztetettségük alapján 3 függelékbe

sorolták be (I, II, III).

CITES az EU-ban

tanácsi rendeletek szabályozzák, függelékek helyett A, B, C, D melléklet

- o EU bizonylat

„A” mellékletes fajok esetében az állat eredetét igazoló, a kereskedelmi tevékenységre feljogosító dokumentum.

Az „A” mellékletes fajok kereskedelme az EU-n belül csak EU bizonylattal történhet. Az EU bizonylatot a vásárlás/eladás során az új tulajdonosnak át kell adni.

EU bizonylat kiállítására két esetben lehet szükség:

- saját szaporulat értékesítési szándéka esetén.
- harmadik országból (nem EU tagállamból) behozott egyed értékesítési szándéka,
- az EU területén történő mozgás (pl. vadászat) esetén a jogszerű megszerzés igazolására.*

A kiállító hatóság az adott ország CITES Igazgatási Hatósága (Magyarországon az Agrárminisztérium).

*A jogszerű megszerzés igazolásához vadon befogott madárhoz is kérhető EU bizonylat, amely ebben az esetben elidegenítési korlátozással kerül kiadásra.

- o kivitel, behozatal

Az EU területére behozni, onnan kivinni CITES hatály alá tartozó állatot csak érvényes, előzetesen megkért export + import engedéllyel lehet. Az eljáró hatóság az Agrárminisztérium, illetve a harmadik ország CITES Igazgatási Hatósága.

CITES Magyarországon

A CITES hatálya alá tartozó állatfajok egyedeivel kapcsolatos kötelezettségeket *a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól* szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet szabályozza

- o bejelentésköteles állatfaj

Magyarországon minden „A” mellékletes faj bejelentésköteles. „B” mellékletes fajok közül az emlős, madár, szárazföldi teknős fajok élő példányai bejelentéskötelesek.

Bejelentés köteles:

- a birtokban tartás
- megszerzés
- az ország területére történő behozatal
- az ország területéről történő kivitel
- elidegenítés *(az állat bizonylatát át kell adni az új tulajdonosnak)*
- elhullás *(az állat bizonylatát vissza kell küldeni)*
- megsemmisülés *(az állat bizonylatát vissza kell küldeni)*
- tartási helyének megváltoztatása
- megjelölés *(jogszabályban rögzített módon)*
- újrajelölés

- szaporulat (*tenyésztési napló vezetése kötelező*)

A bejelentést

- a) solymászmadár esetén a Pest Megyei Kormányhivatal,
- b) egyéb fokozottan védett állatfaj esetén országos illetékességgel a Kormányhivatal, vagy
- c) az a) és b) pont alá nem eső faj esetén a területi természetvédelmi hatósághoz kell megtenni.

A bejelentések a CITES nyilvántartásba kerülnek rögzítésre. A bejelentést 30 napon belül (**tehát utólag**) kell megtenni.

CITES solymászati vonatkozásban

Minden solymászmadár a tanácsi rendelet „A” mellékletébe tartozik, az egyéb jogszabályokon felül a CITES jogszabályok **IS** vonatkoznak rájuk.

Eltérések B mellékletes állatfajok tekintetében

A Magyarországon engedélyezett solymászmadarak mind az „A” mellékletbe tartoznak, azonban a solymászok körében népszerű „B” mellékletbe tartozó hobbiállatok [szalagos álölyv – Harris' hawk (*Parabuteo unicinctus*), vörösfarkú ölyv (*Buteo jamaicensis*), stb.] vonatkozásában fontos kiemelni az eltéréseket:

- a bejelentéseket a tartás helye szerint illetékes megyei kormányhivatalhoz kell megtenni.
- EU bizonylat helyett az állat jogszerű megszerzését Magyarországon tenyésztői bizonylattal, vagy származási igazolással kell igazolni.
 - o Tenyésztői bizonylat a Magyarországon szaporított egyedekhez kerül kiállításra.
 - o Származási igazolás külföldről behozott egyedek részére, a jogszerű megszerzés igazolása esetén, a bejelentést követően kerül kiállítása.

A bizonylatokat a tartás helye szerint illetékes megyei kormányhivatal állítja ki.

II. Természetvédelmi oltalom alatt álló állatfajokkal kapcsolatos tevékenységek

Természetvédelmi engedély

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 43. § (2) bekezdése alapján a természetvédelmi hatóság engedélyre szüktéses védett állatfaj

- b) egyedeinek gyűjtéséhez, befogásához, elejtéséhez, birtokban tartásához, idomításához;
- c) egyedeinek szaporításához;
- h) egyedének cseréjéhez, adásvételéhez;
- i) egyedének külföldre viteléhez, onnan történő behozatalához, az országban való

átszállításához;

Solymászmadarak (mint védett, fokozottan védett állatfajok egyedei) esetében az engedélyezést országos hatáskörrel a Pest Megyei Kormányhivatal végzi.

Az engedély nélküliség jogszabálysértésnek (számos esetben bűncselekménynek) minősül, ezért a természetvédelmi engedélyt mindig **előzetesen** kell megkérni.

Az engedélyek mindig meghatározott időtartamig (maximum 5 évig) hatályosak, lejárat előtt új kérelmet kell benyújtani.

Az engedély egy hatósági dokumentum, mely a jogszabályokban foglaltakon felül számos esetben további kötelező érvényű feltételt ír elő.

Az engedélyek többek között feltételként tartalmazzák a CITES jogszabályokban előírt bejelentési kötelezettséget, melyet a cselekmény megvalósulásától számított 30 napon belül kell megtenni.

o tartási engedély

Az adott egyed tartására feljogosító engedély.

A solymászmadár tartására vonatkozó engedély az egyednek az országból az Európai Unió valamely tagállamába történő kivitelére és onnan 30 napon belüli visszaszállítására is jogosít, ha a szállítást a tartási engedély jogosultja személyesen végzi (az EU területén a jogszerű eredet igazolása EU bizonylattal történhet).

Amennyiben egy solymászmadár nem rendelkezik CITES bizonylattal, a tartási engedély CITES bizonylat is.

o hasznosítási engedély

Az adott állat hasznosítására (a védelemben részesülő állatfaj egyedének - a bemutatás kivételével történő - bármilyen igénybevétele, amely az egyed élettevékenységét, túlélési vagy szaporodási esélyeit, fennmaradását befolyásolja) feljogosító engedély

o befogási engedély

A fajok jelenlegi természetvédelmi helyzetéből adódóan engedély nem adható.

o elidegenítési engedély

Adott egyed adott solymász részére történő elidegenítésére feljogosító engedély. Belföldi elidegenítés esetén a madár átadása kizárólag abban az esetben történhet meg, amennyiben a

leendő tulajdonos az adott egyedre érvényes tartási engedélyét bemutatja az átadónak. Az elidegenítéssel egy időben az egyed CITES EU bizonylatát át kell adni.

- külföldre viteli engedély Adott egyed adott országba történő kivitelére jogosító engedély:
 - EU-s országba történő kivitel, pl. elidegenítés céljából
 - 30 napnál hosszabb EU-s tagállamban történő tartózkodás (a jogszerű eredet igazolása az EU területén EU bizonylattal történhet)
 - EU-n kívüli országba történő kivitel (ebben az esetben CITES export/import engedély beszerzése is szükséges)
- behozatali engedély Adott egyed adott országból történő behozatalára jogosító engedély:
 - EU-s országból történő beszerzés,
 - 30 napnál hosszabb EU-s tagállamban történő tartózkodás után visszatérés,
 - EU-n kívüli országból történő behozatal (ebben az esetben CITES export engedély beszerzése is szükséges).
- tenyésztési engedély Az adott egyed tenyésztésbe vonására feljogosító engedély. A szaporulat tartására nem jogosít, 30 napon belül engedélyt kell benyújtani a szaporulat tartására vagy elidegenítésére vonatkozóan.
 - a solymászmadár tenyésztés feltétele 5 év solymászmadár-tartási gyakorlat
 - vadon befogott állat tenyésztése nem engedélyezhető
 - karvaly tenyésztése nem engedélyezhető
 - a szaporulatot a jogszabályokban meghatározott zárt gyűrűvel kell megjelölni.
- bemutatási engedély Az adott egyed bemutatására feljogosító engedély. A kérelemben meg kell jelölni a bemutatás lehetséges helyszíneit és célját (csak közérdekből történhet).

elhullás, elvesztés

8 napon belül jelenteni kell a természetvédelmi hatóságnak, az állat CITES bizonylatának (amennyiben van) megküldésével együtt.

III. Egyéb fogalmak

mentési szállítás:

Védelemben részesülő gerinces faj sérült, beteg vagy egyéb ok miatt szabad életre alkalmatlan egyedének életmentés céljából történő és ahhoz

szükséges mértékű birtokban tartása, gondozása, belföldi szállítása, amely az egyed mentőközpontba való eljuttatásáig tart.

Védelemben részesülő állatfaj egyedének mentési szállításáról **annak megkezdése előtt** a szállítás végzője - a megfelelő elhelyezés érdekében - tájékoztatja az egyed megtalálásának helye szerint illetékes természetvédelmi hatóságot. A természetvédelmi hatóság felvilágosítást ad arról a mentőközpontról, ahol az egyed elhelyezhető.

természetvédelmi hatósági ellenőrzés: Természetvédelmi szempontból ellenőrzést végezhet:

- országos hatáskörében a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya,
- a területileg illetékes megyei kormányhivatal (illetve a Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya országos hatáskörében)
- a nemzeti park igazgatóság
- az Agrárminisztérium

(ezen felül a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága mint vadászati hatóság, vadászati szempontból)

természetvédelmi bírság:

A természetvédelmi hatóság természetvédelmi bírságot szab ki a következő esetekben:

- **jogszabály** vagy **határozat előírásainak** megsértése,
- védett érték, terület jogellenes veszélyeztetése, károsítása, elpusztítása,
- védett természeti terület, továbbá barlang jogellenes megváltoztatása, átalakítása, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenység folytatása,
- a védett élő szervezet, életközösség élőhelyének, illetőleg élettevékenységének jelentős mértékű zavarása;
- a természetvédelmi hatóság **engedélyéhez, hozzájárulásához kötött tevékenység engedély, hozzájárulás nélkül vagy attól eltérően történő végzése.**

A jogszabályok a természetvédelmi hatóság részére nem biztosítanak mérlegelési jogkört, a hatóság a fentiek tudomására jutása esetén **köteles** bírságolási eljárást indítani.

A természetvédelmi bírságot kiszabhatja:

- a jegyző,
 - országos hatáskörében a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya,
 - a területileg illetékes megyei kormányhivatal (illetve a Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatala Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya országos hatáskörében)
- állatvédelmi bírság: Aki tevékenységével vagy mulasztásával az állatok védelmére, kíméletére vonatkozó jogszabály vagy hatósági határozat előírását megsérti állatvédelmi bírságot köteles fizetni. A bírságot kiszabhatja:
- a jegyző,
 - a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatal,
 - a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, a fővárosi és megyei kormányhivatal
- természetkárosítás: A hatályos Büntető Törvénykönyv alapján bűncselekménynek minősül, ha
- a fokozottan védett élő szervezet egyedét,
 - a védett élő szervezet egyedeit, amennyiben azok eszmei értéke eléri a legalacsonyabb, fokozottan védett fajra vonatkozó eszmei értéket (jelenleg 100 000 Ft),
 - CITES A, B melléklet hatálya alá tartozó faj élő egyedét
- jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja. Fenti cselekmények büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendőek.
- az engedélykérelem mellékletei:
- egyed származását igazoló dokumentumok (CITES dokumentum, a szülőpár tenyésztési engedélye, vagy befogási engedély stb.),
 - a nagykorúságot igazoló dokumentum másolata,
 - a tartás helye szerinti ingatlan tulajdonosának nyilatkozata a tartáshoz való hozzájárulásról,
 - solymásmadár vadászati célú tartása esetén az érvényes vadászjegy másolata,
 - solymásmadár tenyésztési kérelem esetén a tartási gyakorlatot igazoló dokumentum (a tartási engedély
 - másolata),
 - a szaporulat elhelyezését biztosító

az engedélyezés további feltételi:

- szándéknyilatkozat,
- hatósági bizonyítvány arról, hogy az engedély kiadását kizáró ok a kérelmezővel szemben nem áll fenn
- az adott fajra vonatkozó, jogszabályban előírt tartási feltételek tartós biztosítása
- sikeres solymász természetvédelmi vizsga letétele
- *a vad védelméről, vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény szerinti solymász-vadász vizsga elméleti részének eredményes letétele
- nem áll fent a jogszabályban rögzített kizáró ok, és erről nyilatkozat rendelkezésre áll (büntetőjogi szabálysértési felelősség megállapítása tiltott állatviadal szervezése, állatkínzás, orvvadászat, orvhalászat, természetkárosítás esetében, valamint az elmúlt 3 évben természetvédelmi, illetve állatvédelmi bírság)

egyedi jelölés:

A fogságban született, illetve tenyésztett madarak esetén:

- Varratmentesen zárt, körkörös folytonos, egyedileg megjelölt megszakítás vagy illesztés nélküli lábgyűrű vagy lábszalag (a továbbiakban: gyűrű), amelyet a felhelyezés után semmilyen módon nem változtattak meg.
- A gyűrűt a madár életének első napjaiban kell felhelyezni.
- A gyűrű olyan méretű, hogy nem lehet eltávolítani a madárról, ha a lába teljesen kifejlődött.
- Magyarországon tenyésztett madarak esetében a 11 karakterből álló zártgyűrű gyűrűszámának első 7 karaktere a tenyésztő nyilvántartási sorszáma, amelyből az első karakter az ország kódja (H), a következő 6 karakter az illetékes felügyelőség vagy az igazgatási hatóság által meghatározott szám. A gyűrűszám további 2 karaktere az előző karakterekre merőlegesen az évszámot jelöli, végül az utolsó 2 karakter a madár sorszáma, úgy, hogy két madár gyűrűszáma nem egyezhet meg (Pl.: H 00 9999 15 01)
- Vadon befogott héja, karvaly esetében a jelölés a legtöbb esetben egyedileg számozott, nem módosítható **mikrocsip** transzponder, melyet kiegészíthet nyitott gyűrű **is**. (az egyesületi fészekből szedési engedélyek esetén speciális számozással ellátott zárt gyűrű).

3. Ismertesse a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény tartalmát, valamint a kapcsolódó megállapodásokból fakadó főbb kötelezettségeket.

Az 1979-ben létrejött bonni egyezmény a vándorló fajok összehangolt, nemzetközi védelmét szolgáló keretmegállapodás. Magyarország 1983-ban csatlakozott hozzá. Az egyezmény célja, hogy megteremtse a nemzetközi jogi kereteket a vándorló szárazföldi és tengeri állatfajok védelmére, azok teljes vonulási útvonalán, mivel azok a Föld természetes rendszereinek nélkülözhetetlen részét képezik. Az egyezmény szempontjából vándorlónak kell tekinteni azokat a vadon élő állatfajokat, melyek egyedei időközönként és előre jelezhetően egy vagy több országhatáron átlépnek.

Az egyezmény I. függeléke a kritikusan veszélyeztetett, ezáltal fokozott védelmet igénylő vándorló állatfajokat tartalmazza. A hazánkban rendszeresen előforduló fajok közül a kis lilik, a vörösnyakú lúd, a cigányréce, a rétisas, a fekete sas, a parlagi sas, a tűzok, a kerecsensólyom, a kék vércse és a szalakóta szerepel az I. függeléken (az utóbbi 3 faj magyar javaslatra került ebbe a szigorúbb védelmi kategóriába). A II. függeléken a kedvezőtlen védelmi helyzetű fajok szerepelnek, melyek védelmére a vándorlás útvonalába eső országok közös megállapodásokat hivatottak kötni. Hazai fajaink közül a II. függeléken szerepel az összes denevérfajunk, valamennyi ragadozómadár, lényegében az összes vízimadarunk és rovarevő énekesünk, továbbá a fürj, a vadgerle, a szalakóta, a gyurgyalag, a nagy és kis őrgébics, valamint a hazai tokfélék. E fajok védelmére az alábbi, hazánkat is érintő megállapodások jöttek létre: az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről szóló megállapodás (EUROBATS), az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodás (AEWA), továbbá a (nálunk költőfajként eltűnt) csíkosfejű nádiposzáta, a tűzok, a (kihalt) vékonycsőrű póling, illetve a ragadozómadarak, illetve az afrikai-eurázsiai vándorló szárazföldi madarak védelmére létrehozott egyetértési memorandumok - melyekhez Magyarország is csatlakozott.

Az egyezményből fakadó kötelezettségeket az alábbiakban lehet összefoglalni:

- a) A részes felek biztosítják az I. függelékben felsorolt vándorló fajok azonnali védelmét, a kipusztulási veszély elhárítása szempontjából fontos élőhelyek megőrzését, illetve élőhelyeik helyreállítását, továbbá a vándorlásukat jelentősen gátló tevékenységek, akadályok káros hatásának a megelőzését, kiküszöbölését, ellensúlyozását vagy minimalizálását.
- b) További kötelezettség az I. függelékben felsorolt fajokat veszélyeztető vagy valószínűleg veszélyeztető tényezőknek a csökkentése, szabályozása, beleértve az I. függelékben szereplő fajokat veszélyeztető nem őshonos fajok betelepülésének vagy betelepítésének ellenőrzését, illetve a már betelepített, betelepült fajok ellenőrzését, állományának esetleges felszámolását.
- c) Az egyezmény II. függelékében szereplő vándorló fajok védelme és gondozása érdekében az előírások az előbbieknél általában enyhébbek, itt – a nemzetközi együttműködés keretében – elsősorban külön megállapodások megkötése a tagállamok feladata.

Az egyezmény legfőbb döntéshozó testülete a Felek Konferenciája. Az egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával a Titkárság foglalkozik. Az egyezmény részes felei által létrehozott konzultatív, tanácsadó testület a Tudományos Tanács, melynek főbb feladatai a következők:

- tudományos tanácsadás a Felek Konferenciája, a Titkárság és bármely fél számára;
- kutatási ajánlások, különleges védelmi és kezelési intézkedésekre vonatkozó ajánlások;

- ajánlások készítése az egyes fajok I. vagy II. függelékbe való felvételére;
- ajánlások készítése az egyezmény végrehajtása során felmerülő szakmai problémák megoldására.

Az Egyezmény hatálya alá tartozó fajok jogi védelmét – hat vadászható vízimadár, a nyári és vetési lúd, nagy lilik, tőkés réce, szárcsa, erdei szalonka kivételével – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, és a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 8.) KöM rendelet biztosítja (míg a vadászható fajok hasznosítása a vadgazdálkodási jogszabályok alapján, szintén az Egyezmény előírásaival összhangban történik). Hazai fajmegőrzési tervek vannak több faj, mint a fehér gólya, a kis lilik, a kék vércse, a túzok, a széki lile, a barát- és cigányréce, illetve a szalakóta esetében. Emellett folyik a Túzokvédelmi Program végrehajtása, amely magában foglalja a túzokkímélő agrotechnika és vetésszerkezet alkalmazását, a fészkek felderítését és védőzónájuk kialakítását, a fészkek aljak mentését, tojások mesterséges keltetését és a kelés előtt vadon élő tojók alá történő visszahelyezését, a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság által létrehozott dévaványai túzokvédelmi mintaterület működtetését, valamint a Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT) rendszer létrehozását. Évek óta folyik a Rétisas Védelmi Program, amely kiterjed többek között a közép feszültségű légvezetékek madárbarát átalakítására (az áramütések kiküszöbölésére) és a fészkelőterületen az erdőgazdálkodási tevékenységek korlátozására, míg a parlagi sas, a kerecsensólyom, a kék vércse és a szalakóta védelmét számos LIFE program végrehajtása segítette, illetve segíti.

A szélerőművek elhelyezésének táj- és természetvédelmi szempontjairól szóló útmutatóba beépítésre került a Bonni Egyezmény határozata - miszerint a szélerőművek engedélyezésénél figyelembe kell venni azoknak a vándorló állatokat esetlegesen károsító hatásait. 2014-ben pedig egy újabb útmutató készült a természetvédelmi hatóságok részére, amely a szélerőművek kerecsensólyomra kifejtett hatásait elemzi.

4. Ismertesse az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szóló egyezmény tartalmát.

Az 1979-es Berni Egyezmény alapvető célkitűzése a vadon élő állat- és növényfajok és élőhelyeik védelme, különös figyelemmel a veszélyeztetett fajokra (beleértve a vonuló fajokat is) és élőhelyekre, valamint ezek védelme érdekében az európai országok közötti együttműködés elősegítése. Az egyezmény I. fejezete az általános védelmi követelményeket, II. fejezete az élőhelyek védelmének, III. fejezete a fajok védelmének, IV. fejezete pedig a vándorló fajok védelmének speciális elveit, szabályait határozza meg. A részes államoknak meg kell tenniük a "megfelelő és szükséges" intézkedéseket az állat- és növényvilág élőhelyeinek védelmére, különösen azon fajok esetében, amelyeket az egyezmény I. és II. függeléke felsorol. Az I. függelék tartalmazza a fokozottan védett növényeket, a II. a fokozottan védett állatokat. Az I. és II. függeléken szereplő fajok egyezmény szerinti védelmi szintje azonos a hazai természetvédelmi jogszabályok szerinti védett és fokozottan védett kategóriákkal. A III. függeléken az előzőektől eltérően halászható és vadászható fajok is szerepelnek. Az egyezmény értelmében ugyanis védelemnek minősül az is, ha valamely faj "hasznosítása" törvényes korlátozásokkal történik. Az itt szereplő fajok esetében - de a természetvédelmi hatóságok engedélye alapján a II. függelék fajainál is - be kell tartani azokat a korlátozásokat, amelyeket a IV. függelék tartalmaz, azaz nem használhatók az ott felsorolt befogási, halászati, vadászati módszerek. Ezen kívül csak - az országok által előírt - időszakban történhet e fajok hasznosítása, és ideiglenes vagy helyi tilalmakat is be kell vezetni annak érdekében, hogy a megfelelő állományok fennmaradása biztosítható legyen. Természetesen ez az egyezmény is kitér az európai élővilág védelmét szolgáló kutatási, tájékoztatási és egyéb területeken való együttműködés elősegítésére. Ösztönzi az Európában a kipusztulás szélére került fajok visszatelepítését, előzetes tanulmányok és más országok tapasztalatainak figyelembevétele alapján. Ebben az egyezményben jelenik meg először a nem (ös)honos fajok betelepülésének, telepítésének szigorú ellenőrzésére vonatkozó rendelkezés.

E nemzetközi megállapodás célkitűzéseinek gyakorlati megvalósítását az Európai Unióban a madár-, illetve az élőhelyvédelmi irányelv által előírt feladatok fedik le. Az egyezmény, illetve a két irányelv lényegében ugyanazon fajok védelmére terjed ki. Az egyezményhez Magyarország 1989-ben csatlakozott, és valamennyi, a természetvédelem, a vad- és halgazdálkodás területén elfogadott jogszabályunk, illetve azok végrehajtása segíti ezen egyezmény célkitűzéseinek megvalósítását.

Az egyezmény tagállamai konkrét esetekre vonatkozó ajánlásokat is elfogadnak. Ezek közül eddig egy vonatkozott kifejezetten Magyarországra, a rákosi vipera védelmének szigorítását kérték a magyar természetvédelemtől. Ezért kutatási és védelmi program készült, amelyekhez két sikeres LIFE-Nature program is társult.

2011-ben, hazánk EU-elnöksége során, Budapesten szervezték azt a nemzetközi konferenciát, amely Budapest Deklaráció címmel nyilatkozatot és akcióttervet fogadott el a szabadvezetékek mentén történő madárpusztulások felszámolása céljából. A Berni Egyezmény égisze alatt folyik a tevékenységek nemzetközi szintű összehangolása, a hazai végrehajtást az Akadálymentes Égbolt megállapodás keretében folyó együttműködés segíti. Hasonló munka folyik az illegális madárpusztítások visszaszorítása érdekében, valamint külön szakmai csoport működik az idegenhonos inváziós fajokkal szembeni küzdelem összehangolása érdekében.

5. Ismertesse a biológiai sokféleségről szóló egyezmény tartalmát, főbb rendelkezéseit.

A biológiai sokféleséggel és ökoszisztéma szolgáltatásokkal kapcsolatban készült tudományos felmérések, értékelések és tanulmányok alapján ma már egyértelmű, hogy a világ egy kritikus ponthoz érkezett. Az emberi tevékenység hatására világszinten mintegy egy millió állat- és növényfajt fenyeget a kipusztulás veszélye, a szárazföldi élőhelyek több mint 75%-át jelentős mértékben megváltoztattuk, az édesvízi élőhelyek több mint 85%-a elveszett és az Európai Unióban is a legjelentősebb élőhelytípusok csupán 16%-a, a védett fajok pedig 23%-a van kedvező természetvédelmi helyzetben. Életünk biológiai alapjai sebezhetővé és kiszolgáltatottá váltak, melynek legfontosabb kiváltó okai a területhasználat változása és ez által az élőhelyek eltűnése, töredezetté válása és átalakulása, az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés, az idegenhonos inváziós fajok terjedése és legfőképpen az állatok, a növények és egyéb vadon élő szervezetek túlzott mértékű közvetlen hasznosítása.

Az 1993-ban elfogadott Biológiai Sokféleség Egyezmény célkitűzése a biológiai sokféleség megőrzése, komponenseinek fenntartható használata, a genetikai erőforrások hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos elosztása, beleértve a genetikai erőforrásokhoz való megfelelő hozzáférhetőséget, technológiák átadását és pénzeszközök biztosítását. Az Egyezmény egyensúlyra törekszik a három hangsúlyos cél megfogalmazásában a megőrzés, a használat és a hasznok megosztása között. A biológiai sokféleség védelmét szolgáló szempontokat be kell építeni az érintett ágazatok döntéshozatalába, az ágazati stratégiákba és programokba.

A biológiai sokféleség világszintű csökkenésének megállítása érdekében 2010-ben elfogadták a 2020-ig szóló Stratégiai Tervet, amellyel összhangban elkészült az Európai Unió és hazánk 2010 utáni időszakra vonatkozó Biodiverzitás Stratégiája. A stratégia 2020 utáni időszakra történő megújítása, mindhárom szinten, folyamatban van.

Az egyezmény fontos alappillére az egyre nagyobb mértékben csökkenő genetikai erőforrások védelme. Ennek megfelelően a vadon élő növényeink természetes élőhelyen történő (in situ) megőrzésének kiegészítése érdekében fenn kell tartani a vadon élő növényeink génbankjaként működő Pannon Magbankot és az ex situ megőrzésben szerepet játszó botanikus kerteket is. A biodiverzitás védelme természetesen nemcsak a vadon élő növények, állatok sokszínűségének megóvását, tehát a klasszikus természetvédelmi feladatokat jelenti, hanem a mezőgazdasági biodiverzitás (agrobiodiverzitás) megőrzését is. Ennek érdekében az Agrárminisztérium szakmai stratégiát dolgozott ki az élelmezési célú növényi genetikai erőforrások megőrzéséről.

Az egyezmény végrehajtását két jegyzőkönyv is segíti, a 2000-ben elfogadott Cartagena Jegyzőkönyv a biológiai biztonságról, illetve a Nagojai Jegyzőkönyv a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférésről, valamint a hasznosításukból származó hasznok igazságos és méltányos megosztásáról. Hazánk mindkét jegyzőkönyvet azok hatálybalépése óta végrehajtja. Míg az első a GMO-politikánk nemzetközi háttérét, az utóbbi a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférés jogi háttérét biztosítja. A génmódosított szervezetekre vonatkozó szabályozást az elővigyázatosság elvét szem előtt tartva, alapos környezeti és egészségügyi hatásvizsgálatokat megkövetelve hajtjuk végre, biztosítva hazánk mezőgazdaságának GMO mentességét.

6. Mi a természet védelmének a célja és melyek az általa érintett értékek, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján?

Magyarország Alaptörvénye P) cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

Ha nagyon tömören kellene vázolni a természetvédelem célját, akkor azt a fenntartható természethasználattal lehetne jellemezni. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban: Tvt.) ezen általános elveken túlmenően konkrétan is meghatározza a természetvédelem célját mind az általános természetvédelem, mind pedig a hagyományos (kiemelt védelmet biztosító) természetvédelem tekintetében.

A Tvt kimondja, hogy a törvény célja

- a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése,
- a társadalom egészséges, esztétikus természet iránti igényének kielégítése,
- a természetvédelem hagyományainak megóvása, eredményeinek továbbfejlesztése,
- a természeti értékek és területek kiemelt oltalma, megőrzése, fenntartása és fejlesztése.

A természet védelmét szolgáló jogszabályoknak hagyományosan egyik legfontosabb alapkérdése, hogy milyen természeti tárgyakat kíván oltalomban részesíteni. Ezt a jogi szabályozás mindenkor részletesen meghatározta, a korábbi időszakban szinte tételesen. A Tvt. alapjaiban szakított azzal a felfogással, amely a természetvédelmet kizárólag a kiemelt oltalom alatt álló természeti értékek védelmével azonosítja, és így a védelemre érdemes természeti tárgyak taxatív felsorolásával is. A holisztikus elvvel összhangban a Tvt. a törvény céljai körében két területet jelöl meg. Külön tárgyalja a természet általános védelmét (ami kiterjed – a kiemelten védetté nyilvánítástól függetlenül – valamennyi természeti értékre és területre), másfelől a hagyományos természetvédelmet (ami a külön jogszabályokkal kiemelt védelemben részesített, azaz védett természeti értékeket és területeket jelenti). E konstrukció az általános védelmi elv alapján biztosít egy „védelmi minimumot” valamennyi természeti érték és terület számára, míg a különleges jelentőségű (ritkaságú, veszélyeztetettségű, stb.) értékek, területek megóvását a kiemelt védettséget – az ehhez kapcsolódó szigorúbb jogkövetkezményeket meghatározó – biztosító jogi formák (pl. védetté nyilvánítás) garantálják.

A fentieknek megfelelően a Tvt. alapján a természet védelme magában foglalja a természet értékeinek általános védelme körében:

- a tájak általános védelmét (tájvédelem);
- a vadon élő élővilág általános védelmét;
- az élőhelyek, illetve természeti területek általános védelmét;
- a földtani természeti értékek általános védelmét;

a kiemelt védelem körében:

- a védett természeti területek;
- a védett természeti értékek védelmét.

A természet védelmével – pontosabban a védelem értékeinek meghatározásával – kapcsolatos, négy legfontosabb fogalom a következő:

- természeti érték: a természeti erőforrás, az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezet, valamint más – a Tvt.-ben meghatározott – természeti erőforrásnak nem minősülő környezeti elem (a környezeti elem és a természeti erőforrás fogalmának értelmezésében a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény ad eligazítást);
- természeti terület: valamennyi olyan földterület, melyet elsősorban természetközeli állapotok jellemeznek;
- védett természeti érték (természetvédelmi érték): a Tvt. vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított – kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő – élő szervezet egyede, fejlődési alakja, szakasza, annak származéka, illetőleg az élő szervezetek életközösségei, továbbá barlang, ásvány, ásványtársulás ősmaradvány;
- védett természeti terület: a Tvt. vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított (kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület.

A védett természeti értékek és területek tekintetében a Tvt. 22. §-a ad eligazítást, egyfelől a védetté nyilvánítási indokok, másfelől a védetté nyilvánítandó értékek tekintetében. Védetté nyilvánítani tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából lehet.

A védetté nyilvánítható értékcsoportok – a természetvédelmi szakirodalom által általánosan elfogadott tipologizálás szerint – az alábbi főbb típusokba sorolhatóak:

- a) földtani, felszínalaktani és talajtani értékek: pl. földtani képződmények és alapszélvények, ásványok, ásványtársulások, ősmaradványok, továbbá lelőhelyeik, tipikus és ritka talajszelvények, barlangok, felszíni területük, más karsztjelenségek, továbbá felszíni, felszínalaktani képződmények;
- b) víztani értékek: pl. források, álló és folyóvizek, így különösen tavak, patakok, mocsarak vagy más olyan vizes élőhelyek, amelyek elsősorban védett növény- és állatfajok élőhelyeül szolgálnak;
- c) növényzeti értékek: pl. vadon élő növények és társulásaik, élőhelyeik, növénytelepítések, így különösen parkok, arborétumok, történelmi vagy botanikus kertek, egyes növények, növénycsoportok, régi hazai növényfajok;
- d) állattani értékek: pl. vadon élő állatfajok, életközösségeik, régi hazai háziállatfajok, fajták és változatok, valamint a vadon élő szervezetek tartózkodó és élőhelyei, továbbá élőállat-gyűjtemények;
- e) tájképi értékek: pl. különösen szép, természetes és természetközeli tájak, tájrészletek, természeteshez közelálló kultúrtájak;
- f) kultúrtörténeti értékek: pl. a természethez kötött kultúrtörténeti emlékek, történelmi emlékhelyek, műemlékek természetes környezete.

A természeti érték, valamint a földterületek különleges oltalma általában – külön eljárás szerinti – védetté nyilvánítással jön létre (Tvt. 23. § (1) bekezdés). Kivételt képeznek ez alól azok az értékek, területek, amelyeknek a védelméről maga a Tvt. rendelkezik (un. ex lege védett értékek, területek). Ezek a következők:

- a) barlang (a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása utáni – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást). A barlangok 1961 óta ex lege természetvédelmi oltalom alatt állnak;
- b) forrás (a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad);

- c) víznyelő (az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye);
- d) lúp (olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik);
- e) szikes tó (olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatók);
- f) kunhalom (olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak);
- g) földvár (olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel).

7. Melyek a védett természeti területek kategóriái (a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerinti osztályozások alapján)? Röviden jellemezze őket.

A Tvt. a védett természeti területek fajtáit a hatályos szabályozással és nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban állapítja meg. Ennek megfelelően a védett természeti területek tipizálása meglehetősen cizellált, többféle "osztályozás" létezik egymás mellett. A különböző típusok létét eltérő indokok támasztják alá (pl. jogalkotási, természetvédelmi tradíciók, nemzetközi egyezmények, hazánk nemzetközi szervezethez tartozása). A Tvt. alapján védetté nyilvánított földterületek gyűjtőfogalma a védett természeti terület, amely az összes tipizálási kategóriát magában foglalja. A különböző csoportok és a hozzájuk kapcsolódó altípusok az alábbiak:

1.) A védett természeti terület a védelem jelentősége és a védetté nyilvánításra jogosult szerint az alábbi két típusba sorolható;

- a) országos jelentőségű védett természeti terület: védetté nyilvánításáról a természetvédelemért felelős miniszter (továbbiakban miniszter) rendeletben dönt. Valamennyi ex lege védett természeti terület országos jelentőségűnek minősül.
- b) helyi jelentőségű védett természeti terület: védetté nyilvánításáról a települési önkormányzat képviselőtestülete rendeletben dönt, illetve a jogelődök által védetté nyilvánított területek tartoznak ide.

2.) A védett természeti terület a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően lehet:

- a) Nemzeti park, amely az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területét jelenti, aminek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése. Jelenleg hazánkban 10 nemzeti park van, amelyek az alapításról szóló jogforrás megjelenési évének megjelölésével az alábbiak: Hortobágyi Nemzeti Park 1973, Kiskunsági Nemzeti Park 1975, Bükk Nemzeti Park 1977, Aggteleki Nemzeti Park 1985, Fertő-Hanság Nemzeti Park 1991, Duna-Dráva Nemzeti Park 1996, Körös-Maros Nemzeti Park 1997, Balaton-felvidéki Nemzeti Park 1997, Duna-Ipoly Nemzeti Park 1997, Őrségi Nemzeti Park 2002. Nemzeti park létrehozására kizárólag a miniszter jogszabályban jogosult.
- b) Tájvédelmi körzet, amely az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése. Hazánkban jelenleg 39 tájvédelmi körzet van. Tájvédelmi körzet létrehozására csak miniszter jogszabályban jogosult.
- c) Természetvédelmi terület, amely az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. Hazánkban jelenleg 170 országos jelentőségű természetvédelmi terület van. Országos jelentőségű természetvédelmi terület létrehozására a miniszter jogosult, a helyi jelentőségű természetvédelmi területet a települési önkormányzat képviselőtestülete jogszabállyal hozhatja létre.
- d) Természeti emlék, amely valamely különlegesen jelentős egyedi érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. Létrehozására országos jelentőségű természeti emlék esetében a miniszter jogszabályban (jelenleg egyetlen ilyen miniszteri rendelet

létezik), helyi jelentőségű természeti emlék esetében pedig a települési önkormányzat képviselőtestülete önkormányzati rendeletben jogosult. Az ex lege védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár természeti emlékeknek minősül.

A fenti konstrukció a természetvédelem tradícióival áll összhangban, hiszen a Tvt. előtti jogi szabályozáshoz képest újabb kategóriát nem tartalmaz. Sajátos követelmény viszont, hogy valamennyi nemzeti park területét – a nemzetközi előírásokkal összhangban és a miniszter által rendeletben meghatározott elvek szerint – természeti, kezelt és bemutató övezeti kategóriákba kell besorolni. (Erről a nemzeti parkok területének övezetekbe való besorolásáról és az egyes övezetekre vonatkozó általános természetvédelmi előírásokról szóló 134/2013. (XII. 29.) VM rendelet rendelkezik.)

3.) Ha nemzeti park, tájvédelmi körzet, vagy országos jelentőségű természetvédelmi terület vagy annak egy része megóvásához különleges intézkedés szükséges, a területet a miniszter rendeletben fokozottan védetté nyilváníthatja. A törvény erejénél fogva (ex lege) fokozottan védett a nemzeti park természeti övezete, a bioszféra rezervátum magterülete, továbbá az erdőrezervátum magterülete. A fokozottan védettség minden esetben járulékos kategória, hiszen csak védett terület lehet fokozottan védett. (Az más kérdés, hogy esetleg egy jogszabályban történik a védetté és fokozottan védetté nyilvánítás is.)

4.) Különleges védelmi kategóriák a következők:

- a) tudományos rezervátum: nemzeti parkot, tájvédelmi körzetet vagy országos jelentőségű természetvédelmi területet a miniszter rendeletben tudományos célokra kijelölhet.
- b) bioszféra rezervátum: nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, vagy azok meghatározott része, ha nemzetközileg kiemelkedő tudományos értéket képvisel, a miniszter által – nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban – bioszféra rezervátummá minősíthető. A bioszféra rezervátumon belül a kiemelkedő természetvédelmi érték közvetlen megóvására magterületet kell kijelölni.
- c) erdőrezervátum: a természetes vagy természetközeli állapotú erdei életközösség megóvását, a természetes folyamatok szabad érvényesülését, továbbá a kutatások folytatását szolgáló erdőterületeket a miniszter az agrárpolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben rendeletben erdőrezervátummá nyilvánítja. Az erdőrezervátumot valamely védettségi kategóriába (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék) is be kell sorolni.
- d) natúrpark: természeti terület, védett természeti terület, valamint ezen területek meghatározott része tekintetében a miniszter – ha annak nemzetközi gyakorlatban kialakult és elfogadott feltételei fennállnak – a natúrpark elnevezés használatához hozzájárulhat. A natúrpark az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe.

A fentiekből látható, hogy valamennyi különleges védelmi kategória minden esetben járulékos, kivétel csak akkor létesíthető, ha a védett természeti terület valamely más (a 2. pont szerinti) kategóriába is be van sorolva.

8. Ismertesse a védett természeti területekre vonatkozó előírásokat, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényből származó példákkal.

A védett természeti területeken a természetvédelmi követelmények, a természetvédelmi célok megvalósítása alapvetően kétféleképpen biztosítható.

- Az egyik a védett természeti területeken (ezen belül is elsősorban a nemzeti parkokban) az állam tulajdonjogának, tartós bérleti jogának stb. és állami természetvédelmi szervek természetvédelmi kezelési jogának biztosításával, kiegészítve egyes kisebb területeken más, elsődlegesen természetvédelmi célokra létrehozott szervezetek tulajdonjogával.
- A másik megoldás a természetvédelmi célok tisztán közigazgatási eszközökkel, hatósági, szakhatósági előírásokkal, azok ellenőrzésével való megvalósítása. Ebben az esetben a tulajdonjog indifferens, az előírások egyaránt köteleznek mindenkit.
- Valójában létezik egy harmadik megoldás is, amely az előző két megoldás kombinációjára épül. A legértékesebb védett természeti területeken biztosítani kell az állam tulajdonjogát és a természetvédelmi szervek természetvédelmi kezelési jogát. Azokon a területeken, ahol az alacsony intenzitású, extenzív, illetve biogazdálkodási formák a természetvédelem érdekeit és céljait nem sértik, elegendő a hatósági eszközök alkalmazása megfelelő ösztönző-támogató rendszerrel.

A Tvt. kategorikusan kimondja, hogy a természeti értékek és területek védelme, illetve ennek megóvását szolgáló szabályok megtartása minden természetes és jogi személynek, valamint más szervezetnek kötelezettsége. Hasonló generális előírás az is, hogy a védett természeti terület jellegét és állapotát tilos a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.

Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyének beszerzése szükséges többek között az alábbi tevékenységekhez:

- a) kutatás, gyűjtés, kísérlet végzéséhez, kivéve, ha a kutatást országos jelentőségű védett természeti területen a nemzeti park igazgatóság (továbbiakban: igazgatóság) végzi;
- b) a gyepek feltöréséhez, felújításához, felülvetéséhez, öntözéséhez, legeltetéshez, kaszáláshoz;
- c) a terület helyreállításához, jellegének, használatának megváltoztatásához;
- d) termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;
- e) az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez;
- f) nád és más vízínövényzet égetéséhez, irtásához, aratásához, gyepek- és parlagterület, tarló és szalma égetéséhez, valamint – a kijelölt és kiépített tűzrakóhely kivételével – erdőterületen tűz gyújtásához;
- g) növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;
- h) horgászathoz;
- i) közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez, technikai jellegű sporttevékenység folytatásához;
- j) járművel történő közlekedéshez, az arra kijelölt utak, az engedélyezett tevékenységek végzéséhez szükséges munkagépek, valamint a feladatokat ellátó – külön jogszabályokban erre feljogosított – személyek járművei kivételével.

Fokozottan védett természeti terület esetén a területre történő belépéshez is engedély szükséges, a jelzett turistautak és tanösvények kivételével. Ezt az engedélyt a

természetvédelmi hatóság adja ki, az igazgatóság szakértői véleményének figyelembevételével. A külön jogszabályok alapján erre feljogosított személyek – feladatuk ellátásához szükséges mértékben – engedély nélkül beléphetnek. A természetvédelmi hatóság szakhatósági hozzájárulása szükséges:

- földrészlet megosztása, alakjának, terjedelmének megváltoztatása;
- telekalakítás, építés, létesítés és használatbavétel;
- nyomvonalas létesítmény és földmű építése;
- ipari, mezőgazdasági, szolgáltatási tevékenység végzéséhez szükséges telep létesítésének engedélyezése során;
- külön jogszabályban meghatározott esetben az erdészeti, vadászati, halászati hatósági eljárásokban;
- bányatelek megállapításának, módosításának, az ásványi nyersanyag feltárására, kitermelésére, valamint a meddőhányó hasznosítására, a kitermelés szünetelésére, a bánya bezárására vonatkozó műszak üzemi tervek és a tájrendezési terv jóváhagyásának, továbbá a bányászati létesítmények építésének és üzembe helyezésének engedélyezésekor;
- termőföld más célú hasznosításának;
- külön jogszabályban meghatározott veszélyes anyag átszállításának, tárolásának engedélyezésekor;
- kormányrendeletben meghatározott esetekben a vízgazdálkodási, vízvédelmi tevékenységek, létesítmények engedélyezésekor.

Természetvédelmi érdek megvalósítása érdekében előfordulhat, hogy adott védett természeti területen valamilyen, általában jogszerűen folytatható tevékenységet korlátozni vagy tiltani kell. A korlátozás elrendelésére a Tvt.-ben meghatározott körben jogosult a természetvédelmi hatóság, egyes esetekben viszont az érintett hatóság rendelheti csak el, a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére.

9. Ismertesse a védett természeti területen található vadászterületekre vonatkozó speciális előírásokat.

A vadászati jog haszonbérlője lehet a természetvédelmi kezelésért felelős központi költségvetési szerv, a mezőgazdasági, erdészeti, vadgazdálkodási oktatást folytató középiskola és felsőoktatási intézmény, a mezőgazdasági, illetve erdőgazdálkodás ágazatba sorolt, Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság, szövetkezet, erdőbirtokossági társulat, feltéve, ha a vadászterület legalább 25%-át, vagy a vadászterületből legalább 300 hektárt mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy természetvédelemmel összefüggő tevékenység céljából használja.

A bérbeadó a vadászati jog **haszonbérletére kötött szerződést** azonnali hatállyal **felmondhatja**, ha a haszonbérlő a haszonbérleti szerződésben vállalt, valamint az e törvényben írt kötelezettségeit a teljesítésre megfelelő határidőt tartalmazó felszólítás ellenére sem teljesíti, és ezáltal a **természetvédelem érdekeit súlyosan veszélyezteti**.

A **vadászterület rendeltetése** szerint vadgazdálkodási, vagy különleges rendeltetésű lehet. A vadászterület különleges rendeltetését a vadászatra jogosult kérelmére a miniszter határozatban állapítja meg, ha

- azt a vad génállományának megőrzése szükségessé teszi;
- a vadászterületen mintagazdaság működik és a mintagazdaság által bármely jogcímen használt állami földterület nagysága a vadászterület 50%-át meghaladja;
- a **természetvédelmi érdekek érvényesítése** ezt szükségessé teszi.

A természetvédelmi célú különleges rendeltetés megállapításához szükséges a természetvédelemért felelős miniszter egyetértése.

Az a vadászterület (vagy része), amely fokozottan védett természeti területen, nemzeti park területén, bioszféra rezervátum vagy erdőrezervátum, illetőleg nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó területen található, a miniszter kezdeményezésére természetvédelmi érdekből különleges rendeltetésű vadászterületté nyilvánítható. A különleges rendeltetésű vadászterületté nyilvánított védett természeti területeken a vad állományszabályozását, a vadászatot a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, illetve az általa meghatározott természetvédelmi feltételekkel a vadászati hatóság határozata alapján a vadászatra jogosult köteles elvégezni. Ha a védett természeti érték megóvása más módon nem érhető el, a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére a vadászati hatóság határozata alapján a vadászatra jogosult állományszabályozást köteles elvégezni.

A vadászterületek természetvédelme az Agrárminisztérium felelősségi körébe tartozik, melynek keretében a következő főbb feladatokat látja el:

- védett természeti területeken kialakított vadászterületek természetvédelmi szakmai felügyelete;
- a nemzeti park igazgatóságok vadászatra jogosultsága alatt álló vadászterületeken folytatott vadgazdálkodás szakmai irányítása, felügyelete és ellenőrzése;
- védett természeti területeken a vadállományt érintő veszélyeztető okok feltárása, a károsodás megelőzése, elhárítása, a már bekövetkezett károk csökkentése és a helyreállításra irányuló természetvédelmi tevékenység.

Nemzeti park igazgatóságok vadászatra jogosultsága alatt 24 természetvédelmi célból különleges rendeltetésűnek nyilvánított vadászterület van 206 067 hektár kiterjedéssel. Az egyes vadászterületek nagysága 40 hektár és 54 000 hektár közötti.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet természetvédelemmel kapcsolatos főbb szabályozásai

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet (továbbiakban: Rendelet) **állapítja meg** a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő **vadászható állatfajokat**, valamint azok **vadászati idényét**. A vadászható fajok körét, valamint az idényeket a vadgazdálkodásért felelős miniszter a **természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben** állapítja meg.

A vízivad fészkelése és vonulása szempontjából nemzetközi jelentőségű és hazai kiemelt jelentőségű vízi élőhelyeken a **vadászati hatóság szabályozza a vízivad vadászat rendjét**. Ebben szabályozza a vízivad vadászatának helyét, módját, idejét, gyakoriságát.

A Rendelet kimondja, hogy **vadászati engedéllyel rendelkező vadász** vadászatát - a vadászat megkezdése előtt legalább huszonnégy órával - a vadásztatást végző vadászatra jogosultnak kell bejelentenie az érintett vadászterület szerint illetékes vadászati hatósághoz, továbbá **védett természeti terület érintettsége esetén a természetvédelmi hatósághoz** is.

A **társas vadászatok ütemtervét** a jogosult köteles legkésőbb szeptember 30-áig a vadászati hatóságnak, rendőrhatóságnak, valamint - **a természetvédelem alatt álló területre vonatkozóan - a természetvédelmi hatóságnak írásban megküldeni**, és az esetleges változást - legkésőbb a vadászat kezdetét két nappal megelőzően - bejelenteni.

Vizes területeken és azok védősávjában az ólomsörét használata vadászat során tilos. Amennyiben védősáv nem kerül hatósági kijelölésre, a vizes terület határterületén vízivad vadászat oly módon folytatható, hogy a tilalommal érintett területre a kilőtt ólomsörét ne hulljon vissza.

A vadászható madárfajok jogszerűen elejtett, befogott egyedeit **szállítani és értékesíteni**, az ország területéről kivinni, az országba behozni, valamint az ország területén átszállítani úgy szabad, ha a madár legalább egyik szárnyán a vadfaj meghatározásához szükséges mértékben a tollazatot meghagyták.

Hatósági vadászon tájegységi fővadász, hivatásos vadász, erdészeti szakszemélyzet, **természetvédelmi és vadászati hatóság tagja**, valamint a **természetvédelmi kezelésért felelős szerv tagja** **vehet részt**, ha rendelkezik a vadászat gyakorlásához szükséges feltételekkel. A hatósági vadászon a természetvédelmi, valamint a vadászati hatóság tagja, továbbá a természetvédelmi kezelésért felelős szerv tagja az elrendelő vadászati hatóság erre irányuló megkeresését követően csak a munkáltatója engedélyével vehet részt.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vadgazdálkodással kapcsolatos előírásai

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény *a vadon élő élővilág általános védelme* című fejezetben tartalmaz vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos előírásokat, melyek az alábbiak.

A vadgazdálkodás, vadászat során **biztosítani kell a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesülését**, a fenntartható használatot, ami a vadon élő vadászható vadfajok biológiai sokféleségre alapozott fenntartását jelenti.

A vadászható vadfajok vadászata csak olyan mértékű lehet, amely a faj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását nem veszélyezteti.

Ha valamely területen a **vadászható vadfaj állománya** a vadászat vagy más tényező miatt **veszélyeztetetté válik**, a természetvédelmi hatóság kezdeményezheti a vadászati hatóságnál vadászati korlátozás vagy tilalom elrendelését.

A **vadászható vadfaj túlszaporodása** esetén, illetve a **nem őshonos**, nem meghonosodott, a hazai állatvilágtól idegen állomány felszámolása érdekében, a természetvédelmi hatóság a vadászati hatóságnál az állomány szabályozását vagy felszámolását kezdeményezi.

A vadászati hatóság a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére kötelezheti a vadászatra jogosultat a **tájédegen vadon élő állatfajok** állományának vadászati módszerekkel történő csökkentésére vagy felszámolására.

Vadászható állatfajnak nem nyilvánított, nem őshonos vadon élő állatfaj betelepítéséhez, továbbá vadon élő állatfaj visszatelepítéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

Ha **természeti területen gazdasági tevékenység**, így különösen a vadgazdálkodási, vadászati tevékenység gyakorlásának módja a **természet védelméhez fűződő érdekeket súlyosan sérti** vagy veszélyezteti, a természetvédelmi hatóság a tevékenység korlátozását, megtiltását kezdeményezi.

Vadászati hatósági eljárások melyekben természetvédelmi szakkérdést kell vizsgálni

Védett természeti területen, Natura 2000 területen az alábbi vadászati hatósági eljárásokban kell **szakkérdésként vizsgálni**, hogy a tevékenység a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a kérelemben foglaltak szerint megfelel-e.

- Nemzetközi vagy kiemelt jelentőségű vízi élőhelyeken történő vízivad vadászat rendjének szabályozása.
- A vizes területek védősávjának ólomsörét használatának vonatkozásában való kijelölése.
- Vadászati tilalmi időben vízivadra vonatkozó vadászat engedélyezése és elrendelése.

Védett természeti területen, az alábbi vadászati hatósági eljárásokban kell **szakkérdésként vizsgálni**, hogy a tevékenység a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a kérelemben foglaltak szerint megfelel-e.

- A szelektív mérgek a vadgazdálkodási, humán- vagy állategészségügyi indokok alapján történő alkalmazására irányuló engedélyezés.
- A mesterséges vadtenyésztési tevékenység folytatása, vad zárttéri tartása, valamint vad vadászterületre történő kiengedése.
- Apróvadra történő vadászat esetén jogszabályban meghatározott vadászati idény meghosszabbítása, rövidebb időszakban történő megállapítása, egy vagy több vadfaj vadászatának a vadászati idényen belüli megtiltása vagy korlátozása.
- Vadászati tilalmi időben apróvad fajra vonatkozó vadászat engedélyezése és elrendelése.
- Vadgazdálkodási üzemterv jóváhagyása.

Szakkérdésként kell vizsgálni az alábbi eljárásokban, hogy a tevékenység a természet védelmére vonatkozó nemzeti és európai uniós jogi követelményeknek a kérelemben foglaltak szerint megfelel-e.

- A vadászterület határának megállapítására irányuló eljárásban, ha a vadászterület védett természeti területet osztana meg
- A vadászati jog kényszerhasznosításának elrendelésére irányuló eljárásban, ha a kényszerhasznosított vadászterület határa védett természeti területet oszt meg.

- A madarak fészkének és fészkelésének vadászati célra engedélyezett vagy más eszközzel való zavarására, megrongálására vagy elpusztítására vonatkozó tilalom alóli felmentés megadására irányuló eljárásban.
- A Magyarország állatföldrajzi környezetében nem honos állatfaj vadászterületen történő vadászati célú telepítésének engedélyezésére irányuló eljárásban.
- A vadaskert, továbbá a vadspark védett természeti területen, barlang védőövezetében történő létesítése iránti eljárásban.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény 29/A. § (3) a) pontja kimondja, hogy **vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető.** A vadászati hatóság ebben a kérdésben nem jár el.

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet 4. § (5) bekezdése alapján **vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges Natura 2000 gyepterületen.**

10. Ismertesse a védetté nyilvánítási eljárást (elsősorban a terület védetté nyilvánítása tekintetében). Melyek az ex lege védett természeti területek, értékek?

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban: Tvt.) rendelkezése alapján terület és természeti érték kiemelt oltalma a **védetté nyilvánítással** jön létre. Ha a védett természeti érték vagy terület védelme csak különleges intézkedésekkel biztosítható, a természeti értéket, területet **fokozottan védetté** kell nyilvánítani.

A védetté nyilvánítással, illetve az arra irányuló eljárással kapcsolatos rendelkezéseket a Tvt. 22–27. §-ai tartalmazzák.

Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében [É: védett természeti értéként, T: védett természeti területként] védetté kell nyilvánítani az arra érdemes:

- vadon élő szervezeteket, életközösségeiket (É), továbbá termő-, tartózkodó-, élőhelyeiket (T);
- régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat (É);
- természetes, természetközeli tájakat, tájrészleteket (T);
- növénytelepítéseket, így különösen parkokat, arborétumokat, történelmi vagy botanikus kerteket és egyes növényeket, növénycsoportokat (T);
- élőállat gyűjteményeket (É);
- földtani képződményeket és alapszelvényeket (T), ásványokat, ásványtársulásokat, ősmaradványokat (É);
- védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit (T);
- felszíni, felszínalaktani képződményt és barlangok felszínét (T);
- álló- és folyóvizeket, így különösen tavat, patakot, mocsarat (T);
- tipikus és ritka talajszelvényeket (É);
- természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket (É vagy T).

Természeti értékek védetté nyilvánítása

Az élő szervezeteket (fajokat) a természetvédelemért felelős miniszter nyilvánítja védetté, illetve fokozottan védetté. Emellett a miniszter határozza meg az európai közösségi jogi aktusokban meghatározott védettségi kategóriába, illetve nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növény- és állatfajok közül azokat, amelyek kiemelt oltalma szükséges, beleértve az e fajokra vonatkozó részletes szabályokat. A miniszter egy adott védett faj meghatározott fejlődési szakaszának, alakjának, állapotának vagy származékának kiemelt természeti oltalmát feloldhatja, ha annak fenntartását természetvédelmi szempontok nem indokolják. Ilyen például a homoktövis gyümölcse, illetve az abból készített lekvár, vagy az éti csiga már üres háza, a csigahéj.

Bár hazánkban már az 1883-as vadászati törvény tiltotta az énekesmadarak elejtését „minden időben”, az **első fajokat védetté nyilvánító jogszabálynak az 1901-ben született, 24655/VII. 1. számú FM** körrendeletet tekintjük, mely 132 madárfaj, illetve 30 emlősfaj (denevérek, cickányok, sün, vakond) számára biztosított védelmet, elismerve azt, hogy e fajok a mezőgazdaság számára hasznos szervezetek. A világon az elsők között, hazánkban 1912-ben kerültek védelem alá madárfajok (a nagy és kis kócsag, az üstökösgém, a batla és a kanalasgém) valóban a mai értelemben vett természetvédelmi okokból. Ebből az okból egyéb gerinces 1974-ben, gerinctelen 1982-ben, az első növényfaj (volgamenti hérics) 1971-ben, míg gombafaj 2005-ben került oltalom alá.

A védett élő természeti értékek felsorolását és pénzben kifejezett értékét a *védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről* szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet tartalmazza.

Mára a védett fajok száma megközelíti a kétezret.

Megnevezés	2020	
	a védett természeti értékek száma	ebből fokozottan védett
Gombák	58	-
Zuzmók	17	-
Növények		
mohák	77	-
harasztok	44	7
nyitvatermők	1	1
zárvatermők	611	79
Összesen	733	87
Állatok		
gerinctelenek	695	57
gerincesek	483	128
körszájúak	2	2
halak	31	7
kétéltűek	18	1
hüllők	15	5
madarak	359	95
emlősök	58	18
Összesen	1178	185
Hangyabolyok	6	-

Az élettelen természeti értékek közül a ritka, különleges nagyságú, kifejlődésű, vagy szakmai, tudományos szempontból kiemelkedő jelentőségű **ásványok, ásványtársulások** (a továbbiakban együtt: ásványok) és **ösmaradványok** körét, pénzben kifejezett értékét a miniszter egyedileg, rendeletben állapítja meg. *A védett ásványok és ásványtársulások köréről és pénzben kifejezett értékéről* szóló 21/2007. (VI. 20.) KvVM rendelet 11. ásványfaj meghatározott méretet elérő példányainak, illetve halmazainak biztosítja a védettséget. Védett ösmaradványok jelenleg (2020. szeptember) hazánkban nincsenek.

Azokat a teljesen vagy túlnyomóan **mesterséges üregeket**, amelyeknek a felületén utólag létrejött szakmai, tudományos szempontból jelentős képződmények alakultak ki, vagy természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségűek, a miniszter védetté nyilváníthatja. Védetté nyilvánításukat követően e felszín alatti mesterséges objektumokra a Tvt. barlangokra vonatkozó fejezetének előírásait kell alkalmazni. Jelenleg (2020. szeptember) országosan mindössze 24 mesterséges üregrendszer élvez természetvédelmi oltalmat *a természetvédelmi szempontból jelentős mesterséges üregek védetté nyilvánításáról* szóló 63/2015. (X. 16.) FM rendelet alapján.

Természeti területek védetté nyilvánítása

Országos jelentőségű védett természeti terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület és természeti emlék) létesítésére a természet védelméért felelős miniszter jogosult, helyi jelentőségű védett természeti terület (természetvédelmi terület vagy természeti emlék) esetében erre a települési (a fővárosban a fővárosi) önkormányzat rendelkezik felhatalmazással.

Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet, tehát bárki kezdeményezheti a védetté nyilvánítási eljárás megindítását.

Országos jelentőségű védett természeti terület létesítését a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság készíti elő. Ennek során meg kell vizsgálni:

- a védetté nyilvánítás (szakmai) indokoltságát,
- a védelem céljainak megvalósításához szükséges intézkedéseket,
- a védelemhez szükséges feltételek, pénzügyi eszközök biztosíthatóságát,
- és a védelem várható következményeit.

E körülmények feltárásában és mérlegelésében a védelemre tervezett területet és környezetét, illetve a helyi viszonyokat jól ismerő természetvédelmi örnek jelentős szerep juthat.

Ezt követően, amennyiben a védetté nyilvánítás indokolt és a feltételek rendelkezésre állnak, el kell készíteni a védetté nyilvánítási javaslatot, amelynek legfontosabb tartalmi eleme a védelemre tervezett terület szakmailag korrekt és pontos (térinformatikai) lehatárolása.

A Tvt. a védetté nyilvánításról szóló miniszteri rendeletek kötelező tartalmi elemeként jelöli meg a természetvédelmi kezelési tervet. Ennek megfelelően a védetté nyilvánítási eljárással párhuzamosan, el kell készíteni a kezelési terv dokumentációt és a természetvédelmi kezelési terv tervezetét. E szakmai anyagok összeállításában is jelentős szerep jut a helyi viszonyokat, összefüggéseket jól ismerő természetvédelmi őrnek.

A védetté nyilvánítási javaslat és a védelemre tervezett terület természetvédelmi kezelési terve helyi szintű egyeztetésének előkészítésében és lefolytatásában szintén a természetvédelmi örre hárul a legtöbb feladat. Törvény, illetve miniszteri rendelet határozza meg az egyeztetésbe bevonandók körét (pl. önkormányzatok, területi államigazgatási szervek, tulajdonosok stb.), ennek módját és az egyeztetés menetét. Mind a védetté nyilvánítás, mind a természetvédelmi kezelési terv hatékony és sikeres helyi szintű egyeztetéséhez nagymértékben hozzájárulhat egy a helyi szereplőket, érdekeltségeket stb. jól ismerő természetvédelmi ör.

A helyi szinten egyeztetett védetté nyilvánítási javaslatnak és természetvédelmi kezelési terv tervezetének a nemzeti park igazgatóság által a minisztériumba történt felterjesztését követően egy hosszas és mára igen bonyolulttá vált jogalkotási folyamat indul meg. A nemzeti park igazgatóság, és különösen az érintett természetvédelmi ör információkkal, javaslatokkal nagyban elő tudja segíteni mind a minisztériumon belül, mind a tárcák közötti egyeztetések során felmerülő szakmai kérdések tisztázását.

A jogalkotási folyamat végén kihirdetett miniszteri rendelet tartalmazza a védett természeti terület megnevezését, (földrészlet szintű) pontos lehatárolását, kiterjedését, az esetleges fokozottan védett területek meghatározását, a védetté nyilvánítás célját és a természetvédelmi kezelési tervet.

Helyi jelentőségű védett természeti terület létesítésekor az előkészítést a települési önkormányzat végzi. Ennek keretében meg kell keresnie a működési területével érintett nemzeti park igazgatóságot, hogy esetleg nem kívánja-e országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítani a területet. Ha igen, akkor az igazgatóság folytatja az előkészítést (ilyen esetre kevés példa van). Az önkormányzat megkeresése esetén a helyi jelentőségű védelemre tervezett terület természetvédelmi kezelési tervének elkészítésében közreműködhet a nemzeti park igazgatóság. A természetvédelmi ör ilyen esetben is értékes tanácsokkal tud szolgálni. A védetté nyilvánítást végül önkormányzati rendelet mondja ki. Helyi jelentőségű védett természeti terület létesítéséről itt található további információk: <http://www.termeszetvedelem.hu/helyi-jelentosegu-vedett-termeszeti-teruletek-kialakitasa>.

A védett természeti területek megjelölése

Védett természeti területek táblával való megjelölését a Tvt. írja elő és a természetvédelmi hatóság feladataként határozza meg, amelyet az a „*természetvédelmi kezelést ellátó szerv útján*” lát el. A gyakorlatban az országos jelentőségű védett természeti területek esetében az illetékes területi természetvédelmi hatóság a működési területével érintett nemzeti park igazgatóságon keresztül, helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési (fővárosban a fővárosi) jegyző az önkormányzaton keresztül gondoskodik erről.

A táblával való megjelölés célja a Tvt. szerint figyelemfelhívás „*a védettség tényére, valamint az abból fakadó főbb korlátozó rendelkezésekre*”.

Az ún. hatósági táblák formai, tartalmi, műszaki jellemzőit, a kihelyezésükre vonatkozó követelményeket az MSZ 20363 Természetvédelmi hatósági táblák című magyar szabvány határozza meg. A szabvány az országos jelentőségű védett természeti területeken alkalmazandó táblákra vonatkozóan tesz megállapításokat.

A szabvány szerint „a természetvédelmi hatósági táblák beszerzéséről, kihelyezéséről és ellenőrzéséről” a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság „ezen belül a Természetvédelmi Őrszolgálat Őrszolgálat-vezetője vagy az Őrszolgálatvezető-helyettese gondoskodik a tájegységvezető által jelzett területi adatok alapján”.

Ex lege védett természeti területek, értékek

Külön védetté nyilvánítási eljárás lefolytatása nélkül a törvény erejénél fogva (ex lege) **védelem alatt áll** valamennyi **barlang (É), láp, szikes tó (T; természetvédelmi terület), forrás, víznyelő, kunhalom és földvár (T; természeti emlék)**. A felsoroltak országos jelentőségű védett természeti területek. Kiterjedésüket, elhelyezkedésüket külön-külön egyedi hatósági határozatban kell meghatározni. Fontos, hogy védettségüket nem ez a határozat, hanem a Tvt. mondja ki, így a területi kiterjedést megállapító határozat hiányában is érvényesíthetők és érvényesítendők esetükben a védett természeti területekre vonatkozó szabályok, rendelkezések.

- a) barlang (a földkéreg alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása utáni – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást). A barlangok 1961 óta ex lege természetvédelmi oltalom alatt állnak;
- b) forrás (a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad);
- c) víznyelő (az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye);
- d) láp (olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatóak, vagy talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzégképződési folyamatok jellemzik);
- e) szikes tó (olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatóak);
- f) kunhalom (olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak);
- g) földvár (olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel)

A törvény erejénél fogva (ex lege), külön erre irányuló védetté nyilvánítási eljárás lefolytatása nélkül fokozottan védett a nemzeti park természeti övezete, a bioszféra rezervátum magterülete, továbbá az erdőrezervátum magterülete.

11. Ismertesse a védett élő szervezetekre vonatkozó előírásokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint az alacsonyabb szintű jogszabályok rendelkezései alapján.

A természet általános és kiemelt védelmét szolgáló jogszabályok a hazai jogrendszer egészét áthatják Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) rendelkezéseitől kezdve egészen az egyes önkormányzati rendeletek szintjéig. Az Alaptörvényben foglaltak szerint [P] cikk (1) bekezdés] a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

Hazánkban a természet védelmét **a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.), annak végrehajtási rendeletei és egyéb csatlakozó jogszabályok biztosítják.** A Tvt. alapjaiban szakít azzal a korábbi nézőponttal, amely a természetvédelmet, mint szakterületet pusztán a kiemelt oltalmat élvező természeti értékek, területek megóvásával azonosította (hagyományos természetvédelem). Tekintettel arra, hogy a vadon élő szervezetek, azok állományai, életközösségei élőhelyükkel összekapcsolt rendszerben működnek, egymástól függetlenül nem képesek létezni, így megőrzésüket sem lehet külön-külön, egy-egy láncszemet kiragadva biztosítani. E felismerés jelentőségét nyomatékosítja, hogy a Tvt. már nemcsak a hagyományos természetvédelemről, hanem a természet jóval szélesebb körű, általános védelméről, vagyis a védetté nyilvánítástól függetlenül valamennyi természeti értékre és területre kiterjedő oltalomról is rendelkezik. A Tvt. tehát biztosít egy „védelmi minimumot” valamennyi természeti érték és terület számára, míg a különleges jelentőségű (ritkaságú, veszélyeztetettségű stb.) értékek, területek megóvását, a kiemelt védettséget – az ehhez kapcsolódó szigorúbb jogkövetkezményeket meghatározó – biztosító jogi formák (pl. védetté nyilvánítás) garantálják.

A fentieknek megfelelően a Tvt. és csatlakozó jogszabályai alapján a természet védelme magában foglalja a természet értékeinek általános védelme körében:

- a tájak általános védelmét (tájvédelem);
- *a vadon élő élővilág általános védelmét;*
- az élőhelyek, és a természeti területek általános védelmét;
- a földtani természeti értékek általános védelmét;

a kiemelt védelem körében:

- a védett természeti területek;
- az Európai Közösség/Európai Unió jogi aktaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozó területek;
- az Európai Közösségben/Európai Unióban természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok körét;
- a védett természeti értékek védelmét (beleértve a barlangokat és a védett ásványi képződményeket is).

Kapcsolódó alapfogalmak:

- **természeti érték:** a természeti erőforrás, az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezet, valamint más – a Tvt.-ben meghatározott – természeti erőforrásnak nem minősülő környezeti elem (utóbbi fogalmak értelmezéséhez lásd *a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényt*);

- **védett természeti érték (természetvédelmi érték):** a Tvt. vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított – kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő – élő szervezet egyede, fejlődési alakja, szakasza, annak származéka, illetőleg az élő szervezetek életközösségei, továbbá barlang, ásvány, ásványtársulás ősmaradvány;
- **védett természeti terület:** a Tvt. vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított (kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület.

A vadon élő élővilág általános védelme

A Tvt. az élővilág védelmét elsősorban anyagi jogi szabályozással (tilalmak megállapítása, konkrét magatartási szabályok előírása), illetve eljárásjogi rendelkezésekkel (hatósági engedélyeztetés) biztosítja.

Az egyes hatósági eljárásokban az alábbi kategóriák kapnak jelentőséget:

- **Őshonos:** mindazok a vadon élő szervezetek, amelyek az utolsó két évezred óta a Kárpát-medence természetföldrajzi régiójában - nem behurcolás vagy betelepítés eredményeként - élnek, illetve éltek.
- **Behurcolt/betelepített:** mindazok az élő szervezetek, amelyek az ember nem tudatos (behurcolás) vagy tudatos (betelepítés) tevékenysége folytán váltak a hazai élővilág részévé.
- **Visszatelepülő:** azok az őshonos élő szervezetek, amelyek hazánk területéről eltűntek (kipusztultak), de természetes elterjedésük folytán ismét megjelennek hazánk természetes élővilágának részeként.

Fontos tudni, hogy a vadon élő szervezetekre vonatkozó rendelkezések kiterjednek a faj minden egyedére, annak valamennyi fejlődési szakaszára, alakjára, állapotára, részére. Ezek bármilyen igénybevétele, terhelésével járó tevékenység csak akkor végezhető, ha az nem veszélyezteti sem a természeti értékek és rendszerek működőképességét, sem pedig a biológiai sokféleséget.

Ezek teljesülése érdekében tilos a vadon élő szervezetek

- gyűjtésére/pusztítására/befogására/életük kioltására olyan eszközt/módszert alkalmazni, mely válogatás nélküli vagy tömeges pusztulásukkal/sérülésükkel/kínzásukkal jár;
- genetikai állományát mesterségesen megváltoztatni, az így keletkezett egyedek terjesztését, életközösségek között szándékosan áthurcolni.

[Az igénybevételi, terhelési tilalom alól felmentést adhat a Tvt. (az emberi egészség, a termesztett növények és tenyésztett állatok esetén), **valamint a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet** (természetvédelmi érdek vagy közérdek alapján).]

Növény- és állatföldrajzi szempontból hazánkra nézve **új növény- vagy állatfaj betelepítése csak akkor engedélyezhető, ha megtelepedésük nem veszélyezteti a természetes életközösségeket.**

A vadon élő szervezet országba történő behozatala, kivitele, hazánkon való átszállítása, mesterséges szaporítása, tartása, termesztésbe/tenyésztésbe vonása, keresztezése, természetbe való kijuttatása, értékesítése engedélyköteles tevékenység, melyet a hatályuk alá eső fajok vonatkozásában a **348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet** és a **292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet** (illetve a Washingtoni Egyezmény végrehajtására vonatkozó európai uniós jogszabályok, ld. A/27. tétel) szabályoz (lásd jogszabályok).

A biológiai sokféleséget befolyásoló, **genetikailag módosított szervezetek létrehozása**, az azokkal folytatandó kísérletek, termesztésük, tenyésztésük, terjesztésük, az országból történő

kivitelük és behozataluk – a Tvt. rendelkezéseivel összhangban – **külön törvényben meghatározott feltételekkel és módon történhet (1998. évi XXVII. törvény a géntechnológiai tevékenységről).**

Napjaink egyik legkomolyabb természetvédelmi problémája az **idegenhonos inváziós fajok** hazai megjelenése és természetben való terjedése, általuk az őshonos fajok kiszorítása, az élőhelyek állapotának leromlása, a biológiai sokféleség csökkenése. A Magyarországon veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok körét a természetvédelemért felelős miniszter – az agrárpolitikáért, az élelmiszerlánc-felügyeletért, az erdőgazdálkodásért, a halgazdálkodásért és a vadgazdálkodásért felelős miniszter véleményének kikérését követően – állapítja meg. Idegenhonos inváziós faj **egyedének az országba történő behozatalára, átszállítására, kivételére, tartására, szaporítására, termesztésbe, tenyésztésbe vonására, keresztezésére, értékesítésére vagy felhasználására irányuló engedélyezés, illetve ellenőrzés során az 1143/2014/EU európai parlamenti és a tanácsi rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni.** A fentebb említett vagy más jogszabályban meghatározott, idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos engedélyezési, ellenőrzési, kötelezési és szankcionálási feladatokat az a hatóság látja el, amelynek eljárása idegenhonos inváziós fajt érint, e hatóság hiányában pedig a természetvédelmi hatóság.

Az általános természetvédelemmel összefüggésben tárgyalandók a természeti területen végzett gazdálkodási tevékenységek (vadgazdálkodás, vadászat, halgazdálkodás, halászat, horgászat) is. E tevékenységek során biztosítani kell a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesülését, a fenntartható használatot, a faj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását. A nem halászható (horgászható) fajokról, a halászati (horgászati) tilalmakról és fajok szerinti tilalmi időkről a halgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben rendelkezik **(133/2013. (XII. 29.) VM rendelet a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról).** A vadászható állatfajok (vad) körének meghatározására, vadászati idény és vadászati tilalom megállapítására *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény* rendelkezései az irányadóak. Az Európai Közösségek jogi aktusaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozó vadászható állatfajok egyedeinek kereskedelme, behozatala, kivitele, valamint a természetből begyűjthetőként, befoghatóként, hasznosíthatóként meghatározott fajok egyedeinek befogása, begyűjtése, hasznosítása a természetvédelemért felelős miniszter által meghatározottak szerint történhet.

A természetvédelmi hatóság jogosult az illetékes (vadászati vagy halászati) hatóságnál

- vadászati/halászati korlátozás vagy tilalom elrendelését kezdeményezni, amennyiben valamely területen a vadászható vadfaj, illetve a halászható (horgászható) halfaj állománya bármilyen tényező miatt veszélyeztetetté válik;
- az állomány szabályozását vagy felszámolását kezdeményezni a vadászható vad- és a halászható (horgászható) halfaj túlszaporodása esetén, illetve a nem őshonos, nem meghonosodott, a hazai állatvilágtól idegen állomány felszámolása érdekében;
- gazdálkodási tevékenység korlátozását, megtiltását kezdeményezni, amennyiben a tevékenység a természet védelméhez fűződő érdekeket súlyosan sérti vagy veszélyezteteti;
- kezdeményezni, hogy a vadászati hatóság kötelezze a vadászatra jogosultat a tájidegen vadon élő állatfajok állományának vadászati módszerekkel történő csökkentésére vagy felszámolására.

A természetvédelmi hatóság engedélye szükséges vadászható állatfajnak nem nyilvánított, nem őshonos vadon élő állatfaj betelepítéséhez, továbbá vadon élő állatfaj visszatelepítéséhez,

és előbbieik kivételével a nem őshonos élő szervezetek betelepítéséhez vagy élő szervezet visszatelepítéséhez.

Tilos a nem őshonos halfajok természetes vagy természetközeli vizekbe telepítése, továbbá halgazdasági célú halastavakból az ilyen halfajok más élővizekbe való átjuttatása.

12. Ismertesse a természetvédelmi bírságra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 80. §-a kimondja, hogy aki tevékenységével vagy mulasztásával

- a természet védelmét szolgáló jogszabály, illetve egyedi határozat előírásait megsérti;
- a védett természeti **értéket** jogellenesen veszélyezteti, **károsítja, elpusztítja**, vagy védett természeti **terület** állapotát, minőségét jogellenesen **veszélyezteti**, rongálja, abban **kárt okoz**;
- a védett természeti **területet**, továbbá **barlangot** jogellenesen **megváltoztatja**, átalakítja, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenységet folytat;
- a védett élő szervezet, **életközösség élőhelyét**, illetőleg élettevékenységét jelentős mértékben **zavarja**;
- a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, hozzájárulásához kötött tevékenységet **engedély, hozzájárulás nélkül vagy attól eltérően végez**

természetvédelmi bírságot köteles fizetni.

Ha a tevékenység végzője nem ismert, vagy kiléte nem állapítható meg, a felelősség - az ellenkező bizonyításáig - annak az ingatlannak a tulajdonosát és birtokosát (használóját) egyetemlegesen terheli, akinek érdekében a jogsértő magatartást folytatták. A tulajdonos mentesül az egyetemleges felelősség alól, ha megnevezi a tevékenység tényleges végzőjét, és kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a felelősség nem őt terheli.

A természetvédelmi bírságot a természetvédelmi hatóság szabja ki. Országos illetékességű természetvédelmi hatóságként a Pest Megyei Kormányhivatal jár el (pl. fokozottan védett fajok esetében). Területi természetvédelmi hatóságként megyei illetékességgel a **megyei kormányhivatal** jár el. Budapest főváros és Pest megye területére kiterjedő illetékességgel a Pest Megyei Kormányhivatal jár el.

A jegyző természetvédelmi hatóságként akkor jár el, ha a bírság kiszabásának jogalapja

- a természet védelmét szolgáló **helyi önkormányzati rendelet**, illetve a jegyző egyedi határozata előírásainak megsértése;
- **helyi jelentőségű védett természeti terület** állapotának, minőségének jogellenes veszélyeztetése, rongálása, **károsítása**;
- a **helyi jelentőségű védett természeti terület** jogellenes megváltoztatása, **átalakítása**, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenység folytatása;
- **jegyző engedélyéhez**, hozzájárulásához **kötött tevékenység engedély**, hozzájárulás **nélkül** vagy attól eltérően történő végzése.

A bírság kiszabására a természetvédelmi hatóságnak a jogellenes cselekményről való tudomásszerzésétől számított 1 éven túl nincs lehetősége. Az elkövetésétől számított öt éven túl nem szabható ki bírság, kivéve, ha a cselekmény jogszerűtlen állapot fenntartásával valósul meg. Ebben az esetben az elévülés mindaddig nem kezdődik meg, amíg a jogszerűtlen állapot fennáll.

A természetvédelmi bírság **nem mentesít** a büntetőjogi, a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, továbbá a helyreállításra vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

A természetvédelmi bírság kiszabására vonatkozó **eljárási szabályokat**, valamint **a bírság mértékét és megállapításának módját** a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet állapítja meg.

13. Melyek a természeti értékekkel szemben elkövethető, a Btk. hatálya alá tartozó tényállások?

Természetkárosítás bűncselekménye

Az egyes bűncselekményeket a *Büntető Törvénykönyvről* szóló 2012. évi C. törvény tartalmazza.

Aki

- **fokozottan védett élő szervezet egyedét,**
- **védett élő szervezet** vagy az Európai Unióban természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, **pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket** (ez jelenleg 100.000 Ft),
- a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló EK tanácsi rendelet A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Élő szervezet egyedének minősül az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota, az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed, valamint az **élő szervezet egyedének származéka**, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.

Aki **Natura 2000 területet, védett barlangot, védett természeti területet** vagy védett élő szervezetek életközösségét, illetve azok élőhelyét jogellenesen **jelentős mértékben megváltoztatja**, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Állatkínzás

Aki

- gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,
- gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Orvvadászat

Aki

- vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászaként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,
- külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

- külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve **fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,**

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Orvhalászat

Aki

- jogosulatlanul halászhálóval vagy más halászati eszközzel - a horgászatot kivéve - halfogásra irányuló tevékenységet végez,
- külön jogszabályban meghatározott tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kíméleti területen halfogásra irányuló tevékenységet végez,

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Méreggel visszaélés

Aki mérget jogosulatlanul készít, tart, felhasznál vagy forgalomba hoz, illetve aki a mérgek visszaélésszerű felhasználásának megakadályozására vagy más személyek veszélyeztetésének kizárására előírt intézkedések megtételét elmulasztja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt elzárással büntetendő.

A védett és fokozottan állatok, elsősorban madarakat is érintő **szándékos mérgezéseket** többnyire a hazánkban 2009 óta illegálisan tárolt **karbofurán** hatóanyagú szerekkel követik el. Ezen hatóanyagú növényvédő, rovarirtó szerek erős idegmérgek, használatuk 2008-ban betiltásra került: kereskedelmi forgalomban 2008. június 13-ig lehetett ilyen szert vásárolni, felhasználásuk 2008. december 13-ig volt engedélyezett, **birtokban tartásuk méreggel való visszaélés, azaz bűncselekmény.** Karbofurán hatóanyag tartalmú szerek pl.: Agrofur, Chinufur, Furadan.

A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése

Aki

- arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez,
- engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve hulladékgazdálkodási tevékenységet, illetve hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

14. Ismertette a természetvédelmi szabálysértést és a felhívással szembeni engedetlenséget!

Természetvédelmi szabálysértés

A természetvédelmi szabálysértés tényállását a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény határozza meg az alábbiak szerint.

Aki

- a természetvédelmi államigazgatási szerv **engedélyéhez** vagy szakhatósági hozzájárulásához **kötött tevékenységet engedély** vagy szakhatósági hozzájárulás **nélkül**, vagy az engedélytől, szakhatósági hozzájárulástól eltérő módon **végez** vagy végeztet, vagy bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget,
- természeti területen - beleértve a védett természeti, Natura 2000 területet is - a **természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat**, szemetel, a területet más módon szennyezi, tiltott helyen tartózkodik, engedély nélkül tüzet rak,
- **védett élő szervezet egyedét**, származékát vagy barlangi képződményt jogellenesen megrongál, elvisz vagy **elpusztít**, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavar,

szabálysértést követ el.

A természetvédelmi szabálysértés elkövetőjére a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr is szabhat ki helyszíni bírságot.

Nem állapítható meg szabálysértés, ha a tevékenység vagy a mulasztás **bűncselekményt valósít meg**, úgyszintén, ha a tevékenységre vagy mulasztásra törvény vagy kormányrendelet – az eljárási bírság kivételével – közigazgatási eljárásban kiszabható bírság alkalmazását rendeli el.

Felhívással szembeni engedetlenség

Aki a természeti területek a védett természeti területek és értékek, az erdő, valamint a vadállomány őrzésével, védelmével kapcsolatban a külön jogszabályban meghatározott természetvédelmi, erdészeti és vadászati hatósági feladatokat ellátó személy, az erdészeti szakszemélyzet tagja, a **természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr, a mezőőr**, illetve a halászati őr **jogszabályban előírt felhívásának nem tesz eleget, vagy intézkedését akadályozza, szabálysértést követ el.**

15. Ismertesse a természetvédelmi hatóságok rendszerét, az egyes hatóságok feladatkörét.

Fővárosi és megyei kormányhivatalok

A fővárosi és megyei kormányhivatalok a kormány **általános hatáskörű területi kormányzati igazgatási szervei**. A területi közigazgatás legnagyobb egységeit képező 20 kormányhivatal a megyeszékhelyeken, a főváros és Pest Megye esetében pedig Budapesten működik.

A kormányhivatalok a több mint ezer államigazgatási feladat- és hatáskörben járnak el. Ezen felül az Alaptörvénynek megfelelően törvényességi felügyeletet gyakorolnak a helyi önkormányzatok felett. Feladatellátásukhoz kapcsolódóan közreműködnek egyes ágazati, szakpolitikai stratégiai dokumentumok kidolgozásában és a döntések területi végrehajtásában.

Országos illetékességű természetvédelmi hatóságként a Pest Megyei Kormányhivatal jár el. (Jogelődje Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség). A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján az alábbi ügyekben első fokon országos illetékességgel a Pest Megyei Kormányhivatal jár el.

- Ha a természetvédelmi hatósági engedély megszerzése iránti kérelem **az ország egész területére vagy több területi természetvédelmi hatóság illetékességi területére irányul.**
- Vadászható állatfajnak nem nyilvánított, nem őshonos vadon élő állatfaj betelepítéséhez.
- Nem őshonos élő szervezetek betelepítéséhez vagy élő szervezet visszatelepítéséhez.
- **Fokozottan védett állat- és növényfajok egyedeivel, állományaival kapcsolatos tevékenységekhez** (pl. visszatelepítéséhez, betelepítéséhez, gyűjtéséhez, befogásához, elejtéséhez, birtokban tartásához, szaporításához)

Területi természetvédelmi hatóságként megyei illetékességgel a megyei kormányhivatal jár el. Budapest főváros és Pest megye területére kiterjedő illetékességgel a Pest Megyei Kormányhivatal jár el.

A járási (fővárosi kerületi) hivatalok

A járási (fővárosi kerületi) hivatalok a területi közigazgatás legkisebb egységei, 174 városban és Budapesten 23 kerületben működnek. Alapvető feladatuk a hatáskörükbe utalt első fokú államigazgatási ügyek intézése (megyei szint alatt).

Az állampolgárok és a vállalkozások részére nyújtott közszolgáltatások hatékonyabb ellátása érdekében a járási (fővárosi kerületi) hivatalok az egyablakos ügyintézés országos illetékességgel biztosító integrált kormányzati ügyfélszolgálatokat, úgynevezett **Kormányablakokat működtetnek.** Az állampolgárok a több mint 300 helyszínen elérhető Kormányablakokban – néhány kivételtől eltekintve – bármely közigazgatási hatósági ügyben benyújthatják a kérelmüket (az eljáró szervhez történő továbbítás céljából) és közel száz ügykörben biztosítják részükre a helyben történő ügyintézés, továbbá mintegy 1500 féle ügyben kaphatnak tájékoztatást az adott eljárással, az ügyintézéshez szükséges dokumentumokkal kapcsolatban.

Önkormányzatok, jegyző

Helyi jelentőségű védett természeti terület esetén természetvédelmi hatóságként a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosban a főjegyző jár el. Az önkormányzatokra a

természetvédelemben is fontos feladatok hárulnak, amelyek alapvetően a helyi jelentőségű védett természeti területekkel kapcsolatosak.

E feladatok alapját a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvénynek (továbbiakban: Tvt.) az a rendelkezése alapozza meg, amely alapján a védetté nyilvánító települési önkormányzat **köteles gondoskodni a helyi jelentőségű védett természeti terület fenntartásáról, természeti állapotának fejlesztéséről, őrzéséről.**

A települési önkormányzat (Budapesten a fővárosi önkormányzat) jogosult **rendelettel** természeti területet és más, a Tvt. alapján védelemre érdemes földterületet helyi jelentőségű védelem alá helyezni. A helyi jelentőségű védett természeti terület **természetvédelmi terület vagy természeti emlék lehet.**

A települési önkormányzat a természet védelmének helyi feladatai ellátására **környezetvédelmi alapjában természetvédelmi célokat szolgáló részt hozhat létre.** Ennek azért van jelentősége, mert ebbe az alapba folyik be a természetvédelmi bírságok kiszabásából keletkező bevétel is, amennyiben azt helyi jelentőségű védett természeti terület esetében szabták ki. Ha az önkormányzat nem rendelkezik környezetvédelmi alappal, a bírságolásból származó bevétel az állami központi költségvetést illeti.

A települési önkormányzatnak (a fővárosban a fővárosi önkormányzatnak) az illetékességi területén található helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartására tervet kell készítenie (**önkormányzati természetvédelmi terv**). A tervnek az országos és a regionális tervekkel összhangban kell lennie. A tervet a települési önkormányzat képviselő-testülete, a fővárosban és a megyei jogú városban a közgyűlés rendelettel fogadja el. A terv előterjesztéséhez az igazgatóság előzetes véleménye szükséges. Az elfogadott önkormányzati természetvédelmi terv egy példányát meg kell küldeni az igazgatóságnak. A természetvédelmi terv nem tévesztendő össze a védett természeti terület kezelési tervével!

Az önkormányzatoknak lehetőségük van **önkormányzati természetvédelmi őr** alkalmazására, illetve **önkormányzati természetvédelmi őrszolgálat** működtetésére a helyi jelentőségű védett természeti területek védelme érdekében (a fővárosban ez a lehetőség a fővárosi önkormányzat számára adott). Mindezen felül az önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét is segíthetik **polgári természetőrök**, akik használhatnak jelvényt és igazolványt, tevékenységük azonban csak figyelemfelhívásra, tájékoztatásra terjedhet ki.

A Tvt. alapján a települési önkormányzatokkal ellentétben a **megyei önkormányzatoknak** önállóan nincs jogkörük a védett természeti területekkel kapcsolatban, azonban a települési önkormányzat felkérése alapján részt vehetnek a helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítás előkészítésében, és a helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartása érdekében a települési önkormányzatokkal megállapodást köthetnek, vagy társulást hozhatnak létre.

16. Melyek a nemzeti park igazgatóságok legfontosabb feladatai? Ismertesse a természetvédelmi örök főbb intézkedési jogosultságait!

Nemzeti park igazgatóságok

A **nemzeti park igazgatóságok** a környezetvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozó, **központi hivatalként működő központi költségvetési szervek**. Az igazgatóságok a természetvédelmi szabálysértések ellenőrzésére, továbbá a természetvédelmi őrszolgálat működtetésére közhatalmi jogkörrel rendelkeznek.

Az igazgatóság állami alaptevékenysége körében **ellátja**

- a védett és fokozottan védett természeti értékek, védett és fokozottan védett természeti területek, a Natura 2000 területek és közösségi jelentőségű értékek, valamint a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó területek és értékek **természetvédelmi kezelésével kapcsolatos feladatokat**,
- a **vagyonkezelői feladatokat** a vagyonkezelésében lévő állami tulajdonú vagyontárgyak tekintetében (országosan 320.000 ha védett természeti terület van saját vagyonkezelésben),
- a természetvédelemért felelős miniszter körzeti erdő- és vadgazdálkodási tervvel kapcsolatos jogkörét érintő előkészítő feladatokat,
- a természetvédelmi **kutatással** kapcsolatos feladatokat,
- az **élőhelyek kialakításával és fenntartásával** kapcsolatos feladatokat,
- a sérült, **károsodott élőhelyek helyreállításával**, valamint rehabilitációjával kapcsolatos feladatokat,
- a védett természeti területek, barlangok látogatásával, **bemutatásával** kapcsolatos feladatok,
- **ökoturisztikával**, a **környezeti neveléssel** kapcsolatos feladatokat, valamint
- a működési területén lévő **védett természeti területek és természeti értékek**, valamint az egyedi tájértékek **nyilvántartásának vezetését**, gondoskodik a természetvédelmi célú nyilvántartások vezetéséhez szükséges elsődleges és másodlagos **adatgyűjtésről**, illetve működteti a feladatkörével összefüggő területi **monitoring** és információs rendszert.

A nemzeti park igazgatóság **közreműködik**

- az erdővagyon-védelmi tevékenységben,
- a természetvédelmi szempontból védetté nem nyilvánított természetes növény- és állatvilág (vadászható vadfajok, fogható halfajok, az ősi hazai házasított állatfajok, fajták és ezek génkészletei) védelmében.

A nemzeti park igazgatóság **további feladatai:**

- Véleményezi a kiemelt térségre és a megyére készülő területfejlesztési koncepciót és programot, valamint területrendezési tervet, továbbá a településrendezési eszközöket.
- Együttműködik a kulturális örökségvédelmi feladatkörrel rendelkező szervekkel azok külön jogszabályban meghatározott örökségvédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátásában.
- Kapcsolatot tart a természetvédelmi kezelési feladatokat ellátó más szervezetekkel és természetes személyekkel.

Természetvédelmi Őrszolgálat, természetvédelmi őrzés megvalósítása

A Természetvédelmi Őrszolgálatra és az önkormányzati természetvédelmi őrszolgálat tagjaira vonatkozó **részletes szabályokat** a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 4/2000. (I. 21.) Korm. rendelet, valamint a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról szóló 9/2000. (V. 19.) KöM rendelet tartalmazzák.

A természetvédelmi őrszolgálati feladatait a jogszabályokban, illetve a jogszabályok alapján kiadott a közjogi szervezetszabályozó eszközökben (pl. a munkáltató nemzeti park igazgatóság szervezeti és működési szabályzata), a beosztási okiratban, illetve a munkaköri leírásában és a szolgálati felettes utasításaiban meghatározottak szerint látja el.

A természeti értékek és területek, különösen a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében - egyenruhával és szolgálati lőfegyverrel ellátott tagokból álló - **Természetvédelmi Őrszolgálat működik valamennyi nemzeti park igazgatóság szervezetében**. Emellett az önkormányzatoknak is lehetőségük van a helyi jelentőségű védett természeti területek őrzésére önkormányzati természetvédelmi őrt alkalmazni.

Az igazgatóságok a természetvédelmi szabálysértések ellenőrzésére, továbbá a természetvédelmi őrszolgálat működtetésére **közhatalmi jogkörrel** rendelkeznek.

A nemzeti park igazgatóságok szervezeti és működési szabályzatának kiadásáról szóló 1/2020. (I. 24.) AM utasítás alapján a **Természetvédelmi Őrszolgálat alapvető feladata** a természeti értékek és területek, különös tekintettel a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése, az őrszolgálattal összefüggő **természetvédelmi kezelési feladatok** ellátása, amelynek körében:

- **figyelemmel kíséri a természeti értékek, területek és az élővilág állapotát**, a védett természeti érték pusztulása, veszélyeztetése, a védett természeti területen észlelt természet- és környezetkárosítás vagy környezetszennyezés esetén haladéktalanul köteles megtenni a szükséges intézkedéseket;
- ellátja a természetvédelmi célú létesítmények, valamint az igazgatóság kezelésében lévő **vagyontárgyak**, műtárgyak védelmét, **őrzését**, megóvását, károsításuk megelőzése érdekében intézkedést tesz vagy kezdeményez;
- közreműködik a **régészeti örökség** védelmével kapcsolatos őrzési feladatok ellátásában;
- közreműködik a **természetvédelmi kutatással**, valamint az élőhelyek fenntartásával és helyreállításával kapcsolatos tervek elkészítésében és az ezzel kapcsolatos feladatok ellátásában;
- közreműködik a területek **védeletté**, illetve Natura 2000 területté **nyilvánításával**, továbbá az érzékeny természeti területek létesítésével, működtetésével kapcsolatos feladatok ellátásában;
- segíti az önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatot;
- **együttműködik** a rendőrséggel, a különböző rendészeti feladatokat ellátó személyekkel, a közigazgatási hatóságokkal, valamint civil szervezetekkel;
- részt vesz a természeti értékek és területek felmérésében és **monitorozásában**;
- részt vesz az igazgatóság **természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységében**, különösen a mező-, erdő-, hal-, vadgazdálkodási feladatok ellátásában;
- részt vesz az igazgatóság **környezeti nevelési és ökoturisztikai** feladatellátásában;
- részt vesz az igazgatóság természetvédelmi területkezelési feladatainak ellátásában;

- **kapcsolatot tart** az igazgatósággal haszonbérleti jogviszonyban álló **földhasználókkal**, valamint közreműködik a haszonbérlet ellenőrzésében;
- közreműködik a pályázatok tervezésében, megvalósításában.

Szintén a **nemzeti park igazgatóságok szervezeti és működési szabályzatának** kiadásáról szóló 1/2020. (I. 24.) AM utasítás határozza meg a természetvédelmi őrszolgálat-vezetők kötelességeit. Ez alapján az őrszolgálat-vezetők gondoskodnak:

- a természetvédelmi örök tevékenységének rendszeres ellenőrzéséről;
- a **természetvédelmi örök** természeti értékek és területek, különösen a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében végzett **feladatellátásának irányításáról és ellenőrzéséről**;
- a természetvédelmi őri, valamint a polgári természetőri **munkavégzés feltételeinek megteremtéséről**;
- a természetvédelmi örök szolgálati igazolvánnyal, jelvénnel, egyenruhával, valamint a szükséges technikai eszközökkel történő ellátásáról, és ellenőrzik ezek szabályszerű használatát;
- a szolgálati fegyelem megtartásáról;
- feladatkörükkel összefüggésben a rendőrséggel, más hatóságokkal és rendészeti feladatot ellátó személyekkel (erdészeti szakszemélyzet, mezőőr, hivatásos vadász, halőr stb.) történő kapcsolattartásról, az e szervekkel megkötendő együttműködési megállapodások előkészítéséről, aktualizálásáról;
- a természetvédelmi örök szolgálati fegyverrel történő ellátásáról;
- a Természetvédelmi Őrszolgálat munkájának segítésére a működési terület szükségleteinek megfelelő létszámban polgári természetőr csoportok megszervezéséről;
- a polgári természetőrök vizsgáztatásának megszervezéséről, továbbá a Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai közül kapcsolattartó személyek kijelöléséről.

A természetvédelmi őrszolgálat-vezetőket távollétük vagy akadályoztatásuk esetén a természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettes vagy az igazgató által kijelölt másik természetvédelmi őr helyettesíti.

A Természetvédelmi Őrszolgálatra háruló feladatok folyamatosan növekednek. Szembe kell nézni a **természetvédelmi őrzés új kihívásaival** is, ilyen például a védett természeti területeket érintő illegális hulladéklerakás, a gyújtogatás, a védett állatok pusztítása mérgezéssel, a védett növények engedély nélküli gyűjtése és kereskedelme, az illegális terepmotorozás és quadozás, az engedély nélküli fakitermelések, illetve az erdei falopások. Rendkívüli kötelezettséget jelent a majdnem 2 millió hektár Natura 2000 terület megóvása is, amit az Európai Unió is számon kér hazánkon. Éves szinten **több ezerre tehető** a lakossági bejelentések alapján végzett **állatmentések száma**.

A természetvédelmi őrzés és a vagyonőrzés összehasonlítása

A **természetvédelmi őrzés** a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében végzett tevékenység.

A **védett természeti értékek** (védett növény- és állatfaj egyede, továbbá a védett ásványi képződmény) **állami tulajdonban** állnak. Kizárólagos állami tulajdonban áll és forgalomképtelen valamennyi barlang.

A **tulajdonos**, vagyonkezelő, használó **köteles túrni** a természetvédelmi hatóságnak, az **igazgatóságnak** a védett természeti érték, terület, valamint egyedi tájérték oltalma,

tudományos megismerése, bemutatása érdekében végzett tevékenységét, így különösen a természetvédelmi érték vagy egyedi tájérték megközelítését, bemutatását, **őrzését**, állapotának ellenőrzését, és a hatósági tájékoztató, valamint eligazító táblák elhelyezését.

A védett természeti terület és érték **természetvédelmi őrzése tehát független a terület tulajdonosától**, vagy kezelőjétől.

Az állami természetvédelmi őrkötelessége szolgálatellátása során a természetvédelmi célú létesítmények, valamint az **igazgatóság vagy kezelésében lévő vagyontárgyak őrzése is**, ami **vagyonőrzési** feladat. Ebben az esetben a munkáltató nemzeti park igazgatóság vagy kezelésében levő állami ingatlanok, ingóságok őrzése a feladat.

17. Ismertesse az Európai Unió fő természetvédelmi irányelveit és a Natura 2000 hálózat kialakításának követelményeit.

Az Európai Unió legfontosabb természetvédelmi irányelvei

Hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozása a természetvédelmi jogi szabályozás közösségi joggal történő harmonizálását is szükségessé tette, annak ellenére, hogy Magyarország európai mércével mérve is az élvonalban állt e téren már a csatlakozást megelőzően is. A közösségi jog ugyanis számos tekintetben eltérő megközelítést alkalmaz, mint a magyar jogrendszer. Az Európai Unió természetvédelmi jogi anyagának két alappillére az 1979-ben megalkotott madárvédelmi irányelv (korábban:79/409/EGK, jelenleg: 2009/147/EK) és az 1992-ben elfogadott élőhelyvédelmi irányelv (43/92/EGK). Mindkettő tartalmaz fajvédelmi és területvédelmi rendelkezéseket is, amelyek közül a fajok védelmére vonatkozó szabályok hazánkban csak kisebb módosításokat igényeltek: bizonyos fajok védetté nyilvánítása, a hazánkban elő nem forduló, nemzetközi egyezmények függelékén sem szereplő, és ezért korábban nálunk védelmet nem élvező, de a két uniós irányelv által védendő fajok közösségi jelentőségű fajjá nyilvánítása, továbbá egyes fajok vadászatára és kereskedelmére vonatkozó szabályok módosítása tartozott ebbe a körbe. Lényegesen nagyobb feladatot jelentett és jelent az úgynevezett Natura 2000 ökológiai hálózatnak a létrehozása és működtetésének beindítása.

Natura 2000, az Európai Unió ökológiai hálózata

A Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

A Natura 2000 hálózat az Európai Unió két természetvédelmi irányelve alapján kijelölendő területeket – a madárvédelmi irányelv végrehajtásaként kijelölendő különleges madárvédelmi területeket és az élőhelyvédelmi irányelv alapján kijelölendő különleges természetmegőrzési területeket – foglalja magába.

A **madárvédelmi irányelv** általános célja a tagállamok területén, természetes módon előforduló összes madárfaj védelme. Különleges madárvédelmi területnek azok a régiók jelölendők ki, amelyek az I. mellékletben felsorolt, a tagállam területén rendszeresen előforduló, vagy az I. mellékletben nem szereplő, de rendszeres vonuló fajok nagy állományainak adnak otthont, vagy a vízimadarak szempontjából nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket foglalnak magukban.

Az **élőhelyvédelmi irányelv** fő célkitűzése a biológiai sokféleség megővése, a fajok és élőhelytípusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével. Az irányelv írja elő az európai ökológiai hálózat, a Natura 2000 létrehozását, melynek a madárvédelmi irányelv rendelkezései alapján kijelölt területek is részei. A különleges természetmegőrzési területeket az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletén szereplő közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok (amelyeket az eltűnés veszélye fenyeget, vagy kicsi a természetes elterjedésük, vagy egy adott biogeográfiai régió belül jellemző sajátosságokkal bírnak) és a II. számú mellékleten szereplő közösségi jelentőségű (veszélyeztetett, sérülékeny, ritka vagy endemikus) állat- és növényfajok védelmére kell kijelölni. Azok az élőhelytípusok és fajok, melyek fennmaradását csak azonnali intézkedéssel lehet biztosítani, kiemelt jelentőségűek, aminek a jogi szabályozás szigorúbb védelemmel, a LIFE természetvédelmi alap magasabb európai uniós társfinanszírozási aránnyal biztosít érvényt.

A hálózat felállításának legnagyobb előnye, hogy Magyarország természeti értékei a korábbinál magasabb szintű, európai uniós jogi védelmet kaptak, ami nagymértékben támogatja a hazai természetvédelmi törekvéseket és munkákat, elősegítve páratlanul gazdag természeti értékeink hatékonyabb védelmét. Megjegyzendő, hogy a Natura 2000 hálózat egy kiegészítő eszköz a hazai természetvédelem számára. A hálózat területei nem helyettesítik a hazai védett természeti területek rendszerét, hanem azt kiegészítik egy új típusú, a természetmegőrzést szolgáló jogi és támogatási eszközzel.

Az Élőhelyvédelmi Irányelv egyértelműen kifejezi, hogy a Natura 2000 területek kijelölésével nem a gazdasági fejlődés leállítás, nem zárt rezervátumok létrehozása a cél, ahol minden tevékenység tiltott. A gazdálkodás bizonyos formái a területen továbbra is folytathatók, ha az összeegyeztethető a védelemmel. A védelmet kizárólag azon fajok és élőhelytípusok szempontjából kell biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték.

A Natura 2000 hálózat kijelölésének alapjául szolgáló természeti értékek magyarországi helyzete

Hazánk csatlakozásával az EU addigi területén található 6 biogeográfiai régió kiegészült a pannon régióval, amely legnagyobb részt Magyarország területén található. Jelenleg az Európai Unió területét 9 biogeográfiai régióra osztják. A pannon biogeográfiai régióban számos olyan faj és élőhelytípus található, amely a 2004-es bővítés előtti uniós területén nem fordul elő. A csak hazánk területén előforduló élőhelytípusok és fajok, ún. „pannonikumok” esetében különösen nagy a felelősségünk abban, hogy a kijelölt területek megfelelő nagyságúak legyenek az adott élőhelytípus, illetve faj országos állományának vonatkozásában, hiszen fennmaradásuk az unión belül elsősorban hazánkon múlik. Ilyen, a pannon régióra jellemző élőhelyek a pannon lejtősztyeppék és sziklafüves lejtők, a pannon löszgyepek és homoki gyepek, a fás élőhelyek közül a pannon gyertyános tölgyesek és pannon homoki borókás-nyárasok. Az élővilágvédelmi irányelv mellékletén szereplő, kiemelt jelentőségű bennszülött fajaink például a magyar kökercsin, a pilisi len, a magyarföldi husáng, a magyar vakcsiga és a rákosi vipera. A közösségi jelentőségű élőhelytípusok közül 45, a növényfajok közül 36, a madarak közül 101, egyéb állatfajok közül 101 hazai állományainak a megőrzését célozzák a magyarországi Natura 2000 területek. A területek kijelölése szempontjából figyelembe veendő fajok nagy részét a hazai természetvédelem már a korábbiakban is megkülönböztetetten kezelte, és a védett természeti területek kijelölésénél azok előfordulási helyei fontos szerepet játszottak. Ugyanakkor az irányelvek mellékletein szerepel jó néhány olyan faj is, melyek Nyugat-Európában megritkultak, de Magyarországon még erős állományuk létezett, és a korábbi védetté nyilvánítások során nem szolgáltak a kijelölés szempontjából (ilyen a nagy szarvasbogár, a mocsári teknős, a tövisszúró gébics, az örvös légykapó, a kislejtő aszat, a pannon gyertyános-tölgyes stb.). A fogyatkozó nyugat-európai állományok megerősítésében éppen a még nem veszélyeztetett kelet-európai törzsállományok hatékonyabb védelmük révén kiemelt szerepet játszhatnak, így az Európai Unió általános természetvédelmi célkitűzéseinek akkor felelünk meg, ha nálunk még nem veszélyeztetett fajok és élőhelyek területi-élőhelyi védelmére is az eddigieknél jobban odafigyelünk.

A Natura 2000 hálózat kijelölése

A Natura 2000 hálózat területeit, vagyis a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természetmegőrzési területeket a tagállamok jelölik ki. A területek kijelölésénél kizárólag szakmai szempontok vehetők figyelembe, gazdasági-társadalmi megfontolások nem játszhatnak szerepet. A területeknek minden, hazánkban előforduló élőhelytípus és faj esetében az országos állomány elegendően nagy hányadát le kell fednie, hogy biztosítsák a

kedvező természetvédelmi helyzet fennmaradását az unió és a biogeográfiai régió szintjén egyaránt.

A madárvédelmi irányelv alapján kijelölendő különleges madárvédelmi területek kijelölése a tagállamok saját hatásköre. A Bizottság csak akkor tesz észrevételt, ha a kijelölés hiányos. A kijelölésnél figyelembe kellett venni a vonuló madarak élőhelyeit, különös tekintettel a vonulás során igénybe vett pihenőhelyeket, kiváltképp a Ramsari Egyezmény alapján kijelölt nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket.

A különleges természetmegőrzési területek esetében a tagország csak javaslatot tesz a területekre. A Bizottság szakértők bevonásával az ún. biogeográfiai szemináriumokon a nemzeti javaslatot áttekinti minden egyes fajra és élőhelytípusra. A Bizottságnak lehetősége van a területek listájának módosítására. Amennyiben úgy látja például, hogy egy vagy több faj és élőhelytípus országos állományának lefedettsége nem megfelelő, a tagországot az adott faj vagy élőhelytípus tekintetében újabb területek kijelölésére kötelezi. Magyarországon is sor került bővítésre, majd a Bizottság 2011-ben lezárta a hazai területkijelölés folyamatát. Ennek eredményeképpen a különleges természetmegőrzési és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek száma Magyarországon összesen 479, a különleges madárvédelmi területek száma 56. A kijelölt Natura 2000 területek – a különleges madárvédelmi területek és a különleges természetmegőrzési területek – mintegy 1,96 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21,39 %-a. A két területtípus átfedése közel 42%. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül, de eddig még nem védett területek is részét képezik. A védett természeti területek több mint 90%-a bekerült a Natura 2000 hálózatba, így a hálózat csaknem 40%-át a már korábban is természetvédelmi oltalom alatt álló területek adják. Figyelembe véve hazánk egyedülálló természeti adottságait és a természeti értékeknek a legtöbb nyugat-európai országénál jobb megőrzöttségét, a hazai területkijelölés nagysága valamivel az EU átlag fölötti.

18. Ismertesse a Natura 2000 hálózat kialakításának folyamatát és a Natura 2000 területekre vonatkozó hazai jogi szabályozást.

A Natura 2000 hálózat kijelölése

A Natura 2000 hálózat területeit, vagyis a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természetmegőrzési területeket a tagállamok jelölik ki. A területek kijelölésénél kizárólag szakmai szempontok vehetők figyelembe, gazdasági-társadalmi megfontolások nem játszhatnak szerepet. A területeknek minden, hazánkban előforduló élőhelytípus és faj esetében az országos állomány elegendően nagy hányadát le kell fednie, hogy biztosítsák a kedvező természetvédelmi helyzet fennmaradását az unió és a biogeográfiai régió szintjén egyaránt.

A madárvédelmi irányelv alapján kijelölendő különleges madárvédelmi területek kijelölése a tagállamok saját hatásköre. A Bizottság csak akkor tesz észrevételt, ha a kijelölés hiányos. A kijelölésnél figyelembe kellett venni a vonuló madarak élőhelyeit, különös tekintettel a vonulás során igénybe vett pihenőhelyeket, kiváltképp a Ramsari Egyezmény alapján kijelölt nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket.

A különleges természetmegőrzési területek esetében a tagország csak javaslatot tesz a területekre. A Bizottság szakértők bevonásával az ún. biogeográfiai szemináriumokon a nemzeti javaslatot áttekinti minden egyes fajra és élőhelytípusra. A Bizottságnak lehetősége van a területek listájának módosítására. Amennyiben úgy látja például, hogy egy vagy több faj és élőhelytípus országos állományának lefedettsége nem megfelelő, a tagországot az adott faj vagy élőhelytípus tekintetében újabb területek kijelölésére kötelezi. Magyarországon is sor került bővítésre, majd a Bizottság 2011-ben lezárta a hazai területkijelölés folyamatát. Ennek eredményeképpen a különleges természetmegőrzési és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek száma Magyarországon összesen 479, a különleges madárvédelmi területek száma 56. A kijelölt Natura 2000 területek – a különleges madárvédelmi területek és a különleges természetmegőrzési területek – mintegy 1,96 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21,39 %-a. A két területtípus átfedése közel 42%. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül, de eddig még nem védett területek is részét képezik. A védett természeti területek több mint 90%-a bekerült a Natura 2000 hálózatba, így a hálózat csaknem 40%-át a már korábban is természetvédelmi oltalom alatt álló területek adják. Figyelembe véve hazánk egyedülálló természeti adottságait és a természeti értékeknek a legtöbb nyugat-európai országénál jobb megőrzöttségét, a hazai területkijelölés nagysága valamivel az EU átlag fölötti.

Jogszabályi háttér röviden

2004 októberében lépett hatályba az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Natura Kr.), amely tartalmazza a Natura 2000 hálózat elemeire vonatkozó szabályokat, a mellékletek pedig többek között a **kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok, élőhelyek listáját, illetve a hazai területek jegyzékét.** A Natura 2000 területek **helyrajzi számait** a Natura Kr. alapján **miniszeri rendelet hirdette ki** 2006-ban, melyet felváltott a jelenleg is hatályos 14/2010. (V. 8.) KvVM rendelet, amely a Natura 2000 státuszú ingatlanok helyrajzi számain túl azok térképi lehatárolását is tartalmazza. A hálózat által érintett ingatlanokra a kijelölést az ingatlan-nyilvántartásban is fel kell tüntetni, de egy terület Natura 2000 státuszát a jogszabály határozza meg, nem az (esetlegesen attól eltérő) ingatlan-nyilvántartás.

A tagállamok az élőhelyvédelmi irányelv hatályba lépésétől (hazánkban ez a dátum az ország európai uniós csatlakozásának napja, azaz 2004. május 1.) fogva **kötelesek meghozni a Natura 2000 területek védelméhez szükséges**, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikk (2), (3) és

(4) bekezdés szerinti, a **területek helyzetének romlását megakadályozó intézkedéseket**. Az irányelv 6. cikk (1) bekezdése szerinti, a területek kezelését, fejlesztését célzó intézkedésekre vonatkozó kötelezettség is már az összes hazai Natura 2000 terület esetén hatályba lépett. A területek konkrét védelmének megvalósítását az uniós közösségi jogi szabályozás viszont már a tagállamokra bízta. Ez megvalósulhat jogszabályi előírásokkal, de emellett hatósági intézkedés vagy a gazdálkodókkal kötött szerződéses megoldás is alkalmazható, ha a terület jelölő értékeinek (a Natura 2000 jelölő élőhelytípusoknak és fajoknak) a kedvező természetvédelmi helyzete ezáltal is megőrizhető, illetve elérhető.

A természetvédelmi hatóság hatósági eszközei (engedélyezési eljárás, korlátozások, tiltások, szankciók)

A Natura 2000 területek a Natura Kr. alapján elsődlegesen **természetvédelmi rendeltetésűek**, rajtuk csak a területek védelmi céljaival összeegyeztethető tevékenység folytatható. A Natura 2000 területek fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztető, vagy nem sértő tevékenységek a jogerős engedélyeknek megfelelően folytathatóak.

A Natura Kr.-ben meghatározott alábbi tevékenységekhez szükséges a természetvédelmi hatóság engedélye:

- a) a gyepek feltöréséhez, felületéhez, faültetvényé alakításához;
- b) a terület helyreállításához;
- c) az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény, valamint a fás szárú energetikai ültetvényekről szóló kormányrendelet hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fás legelőn lévő fa telepítéséhez, kivágásához, kivéve a csatorna medrében, az üzemi vízszintnél a nedvesített keresztshelvényben lévő fa, facsoport mederfenntartási céllal történő kivágását;
- d) a talajfelszínen, száznál több fő részvételével zajló közösségi és tömegsportesemény rendezéséhez, valamint a technikai jellegű sporttevékenység folytatásához.

A természetvédelmi hatóság jogosult arra, hogy a Natura 2000 területeken folytatott, a természetvédelmi céllal ellentétes magatartás tanúsítóját, valamint engedélyköteles tevékenységet a meghatározott engedély vagy hozzájárulás hiányában, illetőleg az engedélyben, hozzájárulásban foglaltaktól eltérő módon végzőt e tevékenységének folytatásától eltiltsa, vagy korlátozza.

Amennyiben a tevékenység folytatása a közösségi jelentőségű faj állományának, illetve közösségi jelentőségű élőhelytípus súlyos, vagy helyrehozhatatlan károsodásának veszélyével jár, a természetvédelmi hatóság köteles a tevékenység gyakorlását korlátozni, felfüggeszteni, megtiltani. Az eltiltással, korlátozással egyidejűleg a természetvédelmi hatóság természetvédelmi bírságot szab ki és az eredeti állapot helyreállítására kötelezheti a tevékenység folytatóját, valamint a bekövetkezett károsítás súlyától és az elkövetés módjától függően természetvédelmi szabálysértési eljárásban is lehetőség van bírság kiszabására, továbbá természetkárosítás miatt a természetvédelmi hatóság a nyomozó szerveknél büntető eljárást kezdeményezhet.

Tervek és beruházások – hatásbecslési dokumentáció, hatásbecslési eljárás

Natura 2000 területet érintő tevékenység esetén az első lépés annak tisztázása, hogy az gyakorolható-e majd jelentős (negatív) hatást a jelölő értékekre. Ez az úgynevezett „screening vizsgálat” vagy más szóval „elővizsgálat”.

Ha a tervezett tevékenység Natura 2000 terület jelölő fajára és/vagy élőhelytípusára az előzőekben ismertetett jelentős hatása lehet, akkor a kérelmezőnek Natura 2000 hatásbecslési dokumentációt kell készítenie a Natura Kr. (és az élőhelyvédelmi irányelv) alapján, és a természetvédelmi hatóságnak le kell folytatnia a teljes hatásbecslést. A hatásbecslési

dokumentáció tartalmi követelményeit a Natura Kr. 14. melléklete határozza meg. A hatásbecslési dokumentációnak a kérelmezett tevékenység különböző alternatíváit kell tartalmaznia, ismertetve a jelölő értékekre várhatóan kifejtett hatásokat. Amennyiben a kérelmező által preferált alternatíva említett hatásait a hatóság jelentősnek ítéli, akkor meg kell vizsgálni a többi alternatívát is, és azt kell előnyben részesíteni, amely a jelölő értékeket nem vagy a lehető legkisebb mértékben veszélyezteti. Vizsgálandó például, hogy megvalósítható-e a tevékenység más helyszínen (pl. a tevékenység nem Natura 2000 területen történő megvalósítása), más módszerekkel, más technológiával, más időszakban, stb. A jelentős hatások kiküszöbölése, mérséklése céljából kármérséklő intézkedések is beépíthetők (pl. munkavégzés időszakos korlátozása, felvonulási, vagy deponáló helyek helyszínének megfelelő kiválasztása, a kétéltűek vonulását veszélyeztető út esetében békaalagút, egyéb fajok esetén vadátjárók létesítése).

A Natura 2000 hatásbecslési dokumentációt a kérelemhez csatolni kell, illetve az annak részét képezi. A hatásbecslést a dokumentáció alapján

- a) a környezeti vizsgálati eljárásban kell lefolytatni, ha a terv az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló jogszabály (úgynevezett SKV, stratégiai környezeti vizsgálat, pl. területi tervek [településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv], regionális fejlesztési programok, egyes vízügyi tervek) hatálya alá tartozik;
- b) a környezeti hatásvizsgálati, illetve az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásban kell lefolytatni, ha a beruházás a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló jogszabály hatálya alá tartozik (konkrét projektek, beruházások, tervek esetén); vagy
- c) az a)–b) pontok alá nem tartozó esetekben a természetvédelmi hatóság hatósági, illetve szakhatósági eljárásában vagy szakkérdés vizsgálata során kell a hatóságnak lefolytatni.

Az első két esetben a hatásbecslési dokumentációt a környezeti értékelés, a környezeti hatástanulmány vagy az egységes környezethasználati engedély iránti kérelem önálló részeként kell elkészíteni. Ha az engedélykérelmi dokumentációk (természetvédelmi engedély, előzetes vizsgálati dokumentáció, környezeti hatástanulmány, egységes környezethasználati engedély kérelem, vagy bármely hatósági eljárásban benyújtott kérelem) készítése során nem zárható ki, hogy a tervezett tevékenység hatása jelentős lesz a Natura 2000 területre, akkor az adott engedélyezési eljárásán belül szükséges elkészíttetni és értékelni a Natura 2000 hatásbecslési dokumentációt. A kérelmező által benyújtott dokumentáció tartalmát a hatóság nem köteles elfogadni, szakmailag indokolt esetben kiegészítést, javítást kérhet vagy saját (akár szakértőtől, akár a nemzeti park igazgatóságtól beszerzett) információra támaszkodhat a hatásbecslés elvégzése során. Indokolt esetben a hatóság új alternatíva kidolgozására is felhívhatja a kérelmezőt. Az engedélyező hatóság jogszabályban írt esetekben (pl. környezeti hatásvizsgálat) köteles, egyéb esetben pedig szükség esetén kikérheti az érintett lakosság véleményét is.

A jelölő fajt vagy élőhelytípust a legkedvezőbb alternatíva kiválasztása és a kármérséklő intézkedések ellenére is fennmaradó, jelentős negatív hatás esetén a terv vagy beruházás jóváhagyását csak kiemelt fontosságú közérdek indokolhatja, egyéb esetben a terv nem fogadható el, illetve a beruházás nem engedélyezhető. Kiemelt fontosságú közérdeknek lehet tekinteni az emberi egészség vagy élet védelmét, a köz biztonságának fenntartását vagy a környezet védelme szempontjából kiemelt jelentőségű hatás elérését, vagy amit az Európai Bizottság annak minősít. Egyéb kiemelt fontosságú közérdeknek minősülhetnek továbbá az ország társadalmi-gazdasági fejlődését biztosító, törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott célok (pl. hosszútávú, nagy társadalmi kihatású beruházás

/munkahelyteremtés/). Ilyen esetben a Natura 2000 terület állagára, illetve a rajta előforduló közösségi jelentőségű fajok vagy élőhelytípusok természetvédelmi helyzetére várható káros hatást a károkozás mértékének megfelelő kompenzációs (kiegyenlítő) intézkedésekkel ellensúlyozni kell. A kompenzáció mértéke térmértékben adott esetben többszöröse is lehet a jelentős hatás által károsult állományénak, hiszen a kompenzációs intézkedés eredményeként létrejövő/feljavított természetvédelmi helyzetű állomány minősége rendszerint elmarad az eredeti, természetes állományétól (például egy idős, természetközeli állapotú erdőt nem kompenzál megfelelően egy ugyanolyan kiterjedésű erdőfelújítás, de még egy másik idős erdő állapotának feljavítása, pl. inváziós fajoktól történő megtisztítása sem).

Abban az esetben, ha a tervezett tevékenység kiemelt jelentőségű természetes élőhelyet és/vagy kiemelt jelentőségű veszélyeztetett fajt érint és a jelentős hatás oka a fentiekben említett egyéb gazdasági-, illetve társadalmi érdek, akkor annak megvalósíthatósága céljából a hatásbecslési eljárásban keletkezett adatokat a Natura Kr.-ben meghatározott űrlapon – a természetvédelemért felelős miniszter útján – a tervezett tevékenység megkezdését megelőzően az eljáró hatóságnak véleményezés céljából meg kell küldenie az Európai Bizottság részére.

Minden további esetben, amikor kompenzáció előírására kerül sor, az Európai Bizottságot utólag kell értesíteni a kompenzációról.

Összefoglalás:

A hatásbecslés követelményei lépésről lépésre haladó megközelítést kívánnak meg.

Első szint: Átvilágítás — az a folyamat, amelynek során meghatározzák, hogy egy terv vagy projekt önmagában vagy más tervekkel illetve projektekkel kombinációban várhatóan milyen hatásokat fejt majd ki az adott Natura 2000 területre, és mérlegelik, hogy ezek a hatások lehetnek-e jelentősek vagy sem.

Második szint: Megfelelő hatásbecslés — annak mérlegelése, hogy a terv vagy projekt önmagában, vagy más tervvel illetve projekttel együtt várhatóan milyen hatást fejt ki az adott Natura 2000 terület integritására, figyelemmel a terület szerkezetére, funkciójára és természetvédelmi céljaira. Továbbá, ahol kedvezőtlen hatások várhatóak, azok lehetséges kármérséklésének felmérése.

Harmadik szint: Az alternatív megoldások értékelése — annak vizsgálata, hogy vannak-e olyan alternatív módok, amelyekkel a terv vagy projekt céljai elérhetők, és a Natura 2000 területre kifejtett kedvezőtlen hatások is elkerülhetők.

Negyedik szint: Vizsgálat olyan esetben, ahol nincsenek alternatív megoldások és maradnak kedvezőtlen hatások — a kompenzációs intézkedések vizsgálata azokban az esetekben, ahol a kiemelt jelentőségű gazdasági vagy társadalmi érdek kényszere miatt a terv vagy projekt végrehajtásáról döntenek.

Minden egyes szint meghatározza, hogy a folyamatot szükséges-e továbbvinni a következő szintre is. Ha például az első szint végén arra a következtetésre jutnak, hogy nem lesz jelentős hatás a Natura 2000 területre, akkor nem szükséges továbbvinni a folyamatot.

A terv vagy projekt (TP) közvetlenül kapcsolódik vagy éppen szükséges a terület természetvédelmi kezeléséhez?

Ha igen, megadható az engedély.

Ha nem, megvizsgálandó, hogy a TP lehet-e jelentős hatással a területre.

Ha nem, megadható az engedély.

Ha igen, fel kell mérni a terület célkitűzéseire kifejtett hatásokat:

A TP kedvezőtlen hatással lesz a terület integritására (a jelölő értékek helyzetére)?

Ha nem, megadható az engedély.

Ha igen, megvizsgálandó, hogy vannak-e alternatív megoldások.

Ha vannak, újra kell írni a TP-t, majd az újraírt változat esetében kell megvizsgálni a terület célkitűzéseire kifejtett hatásokat.

Ha nincsenek alternatív megoldások, meg kell vizsgálni, hogy a területen van-e prioritás élőhely vagy faj.

Ha nincs, meg kell vizsgálni, hogy van-e kiemelt jelentőségű társadalmi érdek a TP végrehajtására.

Ha nincs kiemelt társadalmi érdek, az engedélyt nem szabad megadni.

Ha van kiemelt társadalmi érdek, az engedély megadható, kompenzációs intézkedéseket kell előírni és tájékoztatni kell a Bizottságot.

Ha a területen van prioritás élőhely vagy faj, meg kell vizsgálni, hogy a TP az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából kiemelt jelentőségű kedvező hatással kapcsolatos-e.

Ha igen, az engedély megadható, kompenzációs intézkedéseket kell előírni és tájékoztatni kell a Bizottságot.

Ha nem, az engedély akkor adható meg, ha a Bizottsággal történt előzetes konzultáció alapján egyéb kiemelt fontosságú közérdek indokolja. Kompenzációs intézkedéseket kell előírni.

A mérlegelések során alkalmazni kell az elővigyázatosság alapelvét, amely megköveteli, hogy bizonytalanság esetén a Natura 2000 természetvédelmi célkitűzéseinek kell elsőbbséget adni. A Bizottság által kiadott „Bizottsági közlemény az elővigyázatosság elvéről” (European Commission, 2000a) megállapítja, hogy az elővigyázatosság alapelvének alkalmazása az alábbiakat feltételezi:

- a valamely jelenségből, termékből vagy eljárásból fakadó, potenciális károk meghatározását;
- azon kockázat tudományos értékelését, hogy az adatok elégtelensége, nem meggyőző vagy pontatlan volta miatt a szóban forgó kockázat mértékét nem lehet megfelelő biztonsággal megállapítani. Ez azt jelenti, hogy a hatásbecslés hangsúlyának az alábbiak objektív, tényekkel alátámasztott kimutatásán kell lennie:
- a Natura 2000 területet nem éri jelentős hatás (Első szint: Átvilágítás); vagy
- a Natura 2000 terület integritására nézve nem lesz kedvezőtlen hatás (Második szint: Megfelelő hatásbecslés); vagy

- nincs más alternatíva a Natura 2000 terület integritására nézve valószínűsíthetően kedvezőtlen hatású tervvel vagy projekttel szemben (Harmadik szint: az alternatív megoldások értékelése); vagy
- vannak olyan kompenzációs intézkedések, amelyek fenntartják vagy javítják a Natura 2000 hálózat egészének koherenciáját (Negyedik szint: a kompenzációs intézkedések vizsgálata).